

Mihê Elîşanî
**ZAZAÏSTAN HALKI SEÇKİN BİR
LİDERİNİ DAHA KAYBETTİ.**

Ebubekir Pamukçu
SEVGİLİ HALKIMA.

Korca
**EBUBEKİR PAMUKÇU'YU
SAYGIYLA ANIYORUZ.**

Mihê Elîşanî
HEQ U NEHE QEY.

Joyce Blau, Paris
GURÂNİ ET ZÂZÂ .

Joyce Blau
ZAZA DİLİ YAYILMA ALANLARI.

Lejwan Büyükkaya
KULTUR Û HUWİYET.

PIYA

Adar 1992, amor 15-16

Redaksiyon

Alişer Hakısij

Bedran

Xal

Hese

Korca Mirsevdan

Hayder Ali Can

Soşen Bıra

M. Elişan

Adres

Box 265

127 25 Skärholmen

SWEDEN

Telefon

08-710 21 83

M. Elişan : tel. 46-16-12 72 22

Hawaieye pere rişten / erşawiten

Postgiro

4118376 - 5

Abone

1 amor: İsveç: 20 kr.; Almanyaya: 5 DM; Fransa: 17 F; İsviçre: 4 F;
İngiltere: 1,5 £; Danimarka: 20 kr. Norveç: 16 kr. Belçika: 120 F.
(Aboneyê 1 ser, 6 amorangê pêseroki sero hesabbeno.)

İlan

Rıpero bitım 1500 kr

Rıpero nime 800 kr

Rıpero 1/4 400 kr

TEYESTEY / İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Mektubê wendoxan/ Okuyucu Mektupları/ Letters to the editor	2
Zazaistan seçkin bir liderini kaybetti,	P. Z. 4
Sevgili Halkıma,	Ebubekir Pamukçu 6
Ebubekir Pamukçu'yu saygıyla anıyoruz,	Korca 7
Ebubekir Pamukçu üzerine bir söyleşi,	Korca 7
Heq û neheqey ,	Mihê Elişanî 9
Gurâni et zâzâ,	Joyce Blau /PARİS 11
Zaza dili yayılma alanları,	Joyce Blau 14
Dildeki temel özellikler,	Joyce Blau 15
Back to Zazaistan,	Susanne Ayata 21
Perazé teyyare,	Aredayox : Korca 22
Ha ho, ha ho,	Aredayox : Korca 22
Çawe kurde kurdi nezane!	Aredayox : Mihê 22
Şer nuşte (Şiiran E. P.)	PIYA RA 23
Wenim	Aredayox : M. Zazayan 23
Bilbîle vanake	Astare 24
Gule	Astare 24
Maz en rayerid est !!	Mihê Elişanî 25
Dışmen ameyo dew ser	S. Reşber 26
Heq maz estu	Mihê Elişanî 27
Miletêy zazay yew lac xoy baş winke!	Mihê Elişanî 28
Makas çına di (Peserokon kurdi ra)	30
Fatoş Güney, Yılmaz Güney'in kimliğini açıklıyor.	35
Qeyam'a ma sero benna	S. Reşber 37
Kultur û huwîyet	Lejwan Büyükkaya 38
Qunca Qeçkan / Domonu / Children's page	44
Elik û fatik	Mihê Elişanî 44
Astor meşin verg zereng u lu	Mihê Elişanî 50
Mezarlığı unutmak	Ebubekir Pamukçu 54

OKUYUCU MEKTUPLARI

MEKTUBÉ WENDOXAN

LETTERS TO THE EDITOR

PIYA dergisine

Ebubekir Pamukçunun acı kaybının haberini edinir edinmez, O'nun Piya dergisinde ki "Veda Mesajı gibi bir şey" adlı yazısını tercüme ederek dergimiz PÜNİG'de hemen yayınlıyorduk. Bununla birlikte derginiz redaktörü, Ebubekir Pamukçu'yu yakından tanıyan sayın Garnik S. ASATRIAN'ın O'nunla ilgili bir yazısını da yayınladık. Sanırım, bize geç ulaşan haberin ertesinde ve böylesine alel acele bir şekilde yaptığımız girişimin olası eksiklikleri için kusurumuzu başışlıyorsunuz. Bizler zazarlarla ilgili yapılan tüm çalışmalarını desteklemeye kararlı olarak, sizden yeni üretimlerinizi bekliyor, onları halkımıza iletmeyi ve tanıtmayı da bir görev olarak görüyoruz. Yapmakta olduğunuz ve yapacağınız tüm çalışmalarda inanç, azim ve başarı dileklerinizi iletiriz.

**PÜNİG Dergisi yazı
Kurulu Üyeleri**

Erivan-Ermenistan

HAINLIK NEDİR?

Merhaba, bütün PIYA şairleri, yazarları ve zaza halkının sorunlarının gün ışığına çıkarılması için çaba sarf eden tüm kardeşlerimiz! Önderimiz ve öğretmenimiz Ebubekir Pamukçu'nun aramızdan ayrılışı hepimizi büyük üzüntüye boğmuştur. Bilmenizi isterim ki biz PIYA okuyucuları acınızı paylaşır ve gelecekte çıkacak olan PIYA'lara destek olup davamızı elele, omuz omuza bulduğumuz bütün mıntukalarda sürdürdüğümüze ben ve arkadaşlarım adına söz veririz. Elbetteki aramızda ve kardeş halklarımızın arasında çürümüş, zaza halkının kimliğini, dilini ve kültürünü eritip, tarihten kaybolmasını kendilerine ilke edinmiş şahıslar vardır. Bunlar önderimiz Ebubekir Pamukçu'nun aramızdan ayrılışını mücadeleminin sonu olarak değerlendirmek istiyorlar ;(Zavallılar). Yine yanılıya düştüler, bunların bu emeli de diğer emelleri gibi tarih, bilim ve dürüstlüğümüz karşısında ezilip gidecektir. Bu kimseler kendi kendilerine gelin güvey olup biz (Piya okurları) onlara nasıl 'hain' gözüyle bakabiliyoruz diye merak etmektedirler.. Ortada böyle bir durum yoktur. Bizim anlamadığımız bu insanlar nasıl böyle bir yanılıya düşebiliyorlar. "Hain" Hiyanet eden, zarar vermektен, üzmetten ya da kötülük yapmaktan hoşlanan insalara denir, biz inanıyoruz ki bu kişilerin mevcut görüşleri, zaza meselesi üzerindeki yetersizliklerindedir. Bizim amacımız onları kendimize muhatap görmek değil kendilerini bu konuda geliştirmeye çaba sarfetmeleridir.

EMBAZO BIWENE !

REMÉ Bingölüj

Urzera pay

Urzera pay!..
hu rastîkê.
Giran , giran
Bul mevlê.
Zonen , zonen rosta çimemî
az zonen'kê tu, zoo.....f qêfelîya..
Nêa dêrze ,
na dêrzo girsokê pošta madero
kam çî zoneno dêrze çond hazar seruno..

Hu çewt me'kê,
raurze
xê rastîkê
ju vealu
ju korawî.
Xof çiko...?
Pîw qalîkema qe xof naskêrdo?..

Tarîde mevînde
piyemîno, birayê mino..
bi.. bi lê ma..
Bi roşt
bi roşt'kê..
Dost u dîsmen ma xê vîra mêkêro..
Bi..bi
bi vaze, bi bîcîmê..
Bi bîwuzse, bi bîwanîme'kê
Azû tornema' ma xê vîra mêkêro..
Vaze rosta çimemî
vaze va ju çeku'vo
bi nuxse,
bi nuxse, va ju peljê'vo
Qe rawakê destê tora nîno...
Bi qîre..
bi çîze..
Kemer u kuçû pa'kuyê
huykê , haylemeke
tarîde mevînde
wêkê cimunehî
roştîkê tu nî resêna
urzera bîwoze, bîwoze'kê tu tij rese...

Mehmed Emin

ZAZAİSTAN HALKI SECKİN BİR LİDERİNİ KAYBETTİ!

"Mihê ELİŞANI"

18-07-1991 Tarihinde İsveçin başkenti Stockholm'ün Huddinge hastahanesinde yaşama gözlerini yuman , değerli bir araştırmacı yazar , öykücü ve şair olan EBÜBEKİR HOCA'nın aramızdan ayrılışı , zaza ulusunu , aydınlarını derin bir üzüntü içine sokmuştur. Değerli hocamızın bize öğrettiği kendi özbenliğimize sahip çıkmayı , ulusal kimliğimizi tanımamıza yönelik öğretisi , geleceğe yönelik tutarlı ve kişilikli düşüncesi , zaza ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelemize hep ışık tutacaktır. O zaza halkının bu yüzyılımızın başlarında yetiştirdiği Ehmedê Xasi'nin şu şiirinde'ki (BİR HALK KİTAPSIZ OLSA , DİLSİZ DAVARA BENZER) mısrasından ilham alarak , onun serredaktörlüğünde 14 sayı AYRE'yi 14 sayıya PİYA'yi çıkardı.

Kitapsız olan , ve yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olan zaza ulusunun sorunlarının gün ışığına çıkarılması büyük ve tarihi bir olay olarak değerlendirilmiştir. Bugün geriye baktığımız'da , tarihe damgasını vuran büyük ve zorlu olayların keşiflerinin ve yeni buluşların toplumlar tarafından kabulünün pek de kolay olmadığını görürüz. Örneğin , Dünya'nın yuvarlak olduğunu söyleyen GALİLE'yi ; Ortaçağın fanatik papazları onu bu düşüncesinden caydırmak için ölümle tehdit etmişlerdi. Galile'nin bilimsel olarak ispatlamaya ve bilimi savunmaya girişmesi , gerici fanatikleri ikna etmeye yetmediğini ve bunun gibi yeniliklerin kabulünün ne kadar zor olduğunu görürüz. Bu örnekle zaza sorunu arasında bir benzerlik vardır. İrkçı temeller üzerinde birinci dünya savaşından sonra kurulan T.C. Tek irka , bilim dışı ve zorbalığa dayalı fanatik bir yolla daha önce osmanlılarca zorla işgal edilmiş , Türk olmayan: ZAZA,

KÜRT, ÇERKEZ, LAZ, ARAP, ve daha bunun gibi bir çok müslüman halkları Türkleştirmeye soyundu. Müslüman olmayan: ERMENİ, ASURİ, RUM gibi halkları sindirip göçe zorladı. T.C. Bu kirli politikası ile yüzlerce soysuz insan yetiştirmeyi başardı. Bu soysuzlar kırıdan daha fazla kuralcı kesilip , diğer halkları türkleştirme çabası içine girdiler .Yüzlerce saullık profesör , gazeteci ve yazarlar , yalana dayalı ve diğer halkların düşmanlığı temelinde binlerce tarih tezi ve kafa karıştırıcı kitaplar yazdılar .

Örnek : Doğu aşiretleri ve emperyalizm (Dr. Mahmut Rişvanoğlu), Doğu anadoluda Dil- Onomastik ilişkileri üzerine bir deneme (Edip Yavuz) v.s. Bu ve bu ne bunun gibi eserler Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü tarafından tezgahlanmıştır.

Bizim tüm mazlum halklardan ve insanlıktan yana olan herkesin yardımına gereksinimimiz vardır . Bizim mücadelemizde halkların eşitlik temelinde dayalı, dostluk ve kardeşliği , esas olacaktır. B.M. ve af örgütünün ilkelerini olduğu gibi kabul ediyoruz ve herkesin bu ilkelere saygılı davranmasını talep ediyoruz.

Sömürgeci T.C. devletinin altına imza attığı Beyannameler:

1 -B.M insan hakları evrensel beyannamesi

2- Avrupa insan hakları evrensel beyannamesi 1950.

3- B.M. 'in 1975 tarihinde kabul ettiği insan hakları ve özgürlüklerine .

4-B.M. 'in 1977. tarihinde kabul ettiği insanlık dışı işkence ve zalımane davranışlarına karşı olup beyannamenin altını resmen imzalamış ve de T.C. bu günkü Anayasasının 90. maddesinde açık olarak bunu kanunlaştırmasına rağmen, bugün T.C. tükürdüğünü yalıyan bir devlet konumundadır. Biz zaza ulusal aydınları olarak T.C. nin çifte standartlı durumunu bütün imkanlarımızla deşifre ediyor ve edeceğiz!

Zaza sorunu'nun çözümlü bütün zaza ulusunun topyekün bir yumruk halinde T.C. sömügeciliğine karşı direnmesi ile çözümlü T.C. şiddeti meşrulaştırıp, bunu tek çözümlü yolu olarak önümüze koymaktadır. Çifte standartlı bu yapı var olduğuca , devrimci şiddet'te çözümlü olarak bize dayatılmaktadır. Yılmaz Güneyn bir sözü vardır : "şiddet, şiddeti doğurur ", burjuvazinin göstermiş olduğu şiddet, proleteryanın devrimci şiddetiyle yerle bir ola

caktır. T.C. burjuvazisi şiddeti tek çözümlü yolu olarak dayatmaktadır. Bizde proleteryanın devrimci silahı olan şiddetle birlikte mücadelenin bütün yönlerini kullanarak düşmanı alt etme onuru kalı-yor.Ebubekir yoldaşın bu onurlu müca-delemizde yeri büyüktür. Zaza halkının yarınlarında kuracağı özgür Zazaistan'da halk kendi liderlerinin anılarına sayđı ile sahip çıkacaktır.Gelecekte Sex Said'leri , Seid Rıza'ları ve diğer ulusal önderilerimizi daha geniş yazılarla tanıtmaya çalışacağız. Bunu kendimize bir görev olarak görüyoruz ! Fiziki olarak aramızdan ayrı-lan Ebubekir'ler , düşünceleri ile her zaman yolumuzu aydınlatan bir meşale olacaklardır.

"Dün bir Ebubekir vardı Bugün binlerce Ebubekir'ler var .

Yarınlar mutlaka Ebubekir'lerin olacaktır."

SEVGİLİ HALKIMA ,

Uzun zamandan beridir güzel memleketim Zazaistan'dan çok uzaklarda Stockholm'da yaşamaktayım. Burada geçen zamanımın her saniyesinde , dağlarıyla , ovalarıyla , ırmaqlarıyla , köyleriyle , kentleriyle ve insanlarıyla güzel memleketim Zazaistan'ı kalbimde yaşattım. Her sabah gözümü açtığımda yüreğimin bu özlemle sınırsız hissettim ve o heyecanla günümün tamamını ulusal ve demokrasi mücadelemizin yükselmesi için çalışmalara adadım. Ve her gece uyurken, o gece rüyaların yardımıyla Zazaistan'ı bir ucdan bir uca dolaşmayı dileyerek gözlerimi yumdum. Böylece yıllar birbirini izledi ve bugüne geldik. Ben bu yola çıkarken yapayalnızdım. Çok geçmeden iki olduk, ardından , üç , on , yüz ve binlere ulaştık. Bu gün Zaza ve Zazaistan davası artık bana ait bir dava olmaktan çıkmış durumdadır.

Avrupa'da, Türkiye'de, Kürdistan'da ve Zazaistan'da , Zazalar ekmeğe sarılır gibi kendi ulusal kimliklerine sahip çıkıyor, buldukları her fırsatta ulusal sorunumuzu gündeme getiriyorlar. Şu anda, kendimi, ülkesine ve ulusuna karşı görevini büyük bir özveriyle yerine getiren ama tamamlamayan yorgun bir savaşçı olarak görüyor ve bu yorgunluktan mutluluk duyuyorum. Yaşasın Zazaistan , yaşasın Zazaistan'ın günden güne yükselen ulusal bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi!

Öteden beri, dostlarım, memlekette dağıtılmak üzere bir kaset yapmam konusunda beni ikna etmeye çalışmaktadırlar. Fakat bu uzak Avrupa başkentinden ülkemizin insanlarına kasetle seslenmek benim mücadele anlayışıma pek uymuyordu. Ben eğer halkıma sesleneceksem, Zazaistan'ın meydanlarında seslenmeliydim. Zaten mücadele çizimimi de buna göre çizmişim. Bu çiziminin bir ucu Stockholm'un konforlu yaşamının içindeyse diğer ucu yoksul ülkemizin dağlarındaydı.

Günü gelince, her ne pahasına olursa olsun , Zazaistan'a dönecek, ülkemizin bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi içinde , kent, kasaba ve köy meydanlarında halkıma seslenecek , onlarla tek yürek, tek vücut olacaktım. Ama olmadı; ben bu programı yaparken erken bir yolculuğu hesaba katmamıştım.

Bunu bir eksiklik olarak düşünebilir miyiz, bilmem, ama şu anda böylesine bir gerçekle karşı karşıyayım ve bu nedenle de programımı izleme konusundaki ülkelerimden ödün vermek zorundayım. Yani işin doğrusu şu ki, ben ne ülkeme ne de ülkemizin dört yanında yükselerek olan ulusal bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin coşuklu günlerine yetişebileceğim.

Şu anda kendimi , görevini yarıda bırakmak zorunda kalan bir nefer olarak görüyor ve üzülüyorum. Ama üzülmeyle sorunlar çözülmemiyor. "O halde mücadeleye devam diyorum. Herşey ülkem için, her şey halkımın özgürlüğü ve mutluluğu için! Son nefesimi verinceye kadar mücadeleye devam!".

Ebubekir PAMUKÇU

EBUBEKİR PAMUKÇUYU SAYGIYLA ANIYORUZ! KORCA

HAYATI: Ebubekir Pamukçu 2.4 . 1946 yılında Çermik'in (Diyarbakır) Budaran köyünde doğdu. İlkokulu kendi köyünde, öğretmen okulunu Ergani'de bitirdikten sonra , bir çok değişik kasaba ve ilçelerde öğretmenlik yaptı . 1968 de Şile'de evlendi ve dört çocuk babası oldu. İstanbul eğitim enstitüsünü 1979'da bitirdi. Daha sonra değişik liselerde öğretmenlik yaptı .

1976 da İstanbul'da PIYA (birlik) yayınevini kurdu. Bu arada Tevfik Fikret müzesinde müdürlük yaptı . Aynı zamanda toplumsal içerikli şiirler yazmaya başladı .Çocuk yazını ile ilgilendi . 1970-1981 yılları arasında, bu konuda bir çok ürünler verdi . Onun siyasi nedenlerden ötürü işinden alınması 1976 yılına, çok sedığı ülkesinin terketmek zorunda kal

ması ise 1983 şubatına rastlar.Yurt dışına çıkmış olduğu İsveç'te daha öncede üzerinde düşündüğü Zaza dili, tarihi ve kültürü üzerine çalışmalar yaptı. 1985 yılında "AYRE" (değirmen) ismindeki dergiyi 14 sayı olarak çıkardı. 1988 da" PIYA" (birlik) dergisini 14. sayısına kadar çıkarmayıda başardıktan sonra18 Temmuz 1991 tarihinde yakalandığı kanser hastalığından kurtulamıyarak hayata gözlerini yumdu.

Böylece; Zaza halkı onu içinde yaşadığı karanlık devirden aydınlığa çıkararak bu di-rayetli, yılmaz , mücadeleci, eşsiz önderini kaybetmiş oldu. Halkımız EBUBEKİR PAMUKÇU'NUN verdiği bu mücadeleyi hiç bir zaman unutmayacak, ismini gelecekte, tarihine altın harflerle yazacaktır ..

EBUBEKİR PAMUKÇU ÜZERİNE BİR SÖYLEŞİ KORCA

26 Kasım 1986 'da her zaman ki gibi çalışıyordum. Bir ara kahve içmeye gittiğimde işyeri müdürümüz yanına gelip bu günkü gazetede sizin oralarda , şimdiye kadar üzerinde hiç bir yazılı çalışma yapılmamış , bir dilden ve orada yaşayan bir halktan bahis ediliyor dedi. Bende bu kürtçe olamaz ,başka bir dilde yok dedim . Daha sonra bu dilin adını sorduğumda 'DAML' dedi. İşime döndüm ve düşünmeye başladım . Yemek paydosunda gazeteyi aradım ve söz konusu yazıyı okudum. Bu İsveç' in en çok satan sabah gazetelerinden liberal ' DAG-ENS NYHETER' gazetesiydi . Haberi yazan Ebubekir Pamukçu'yla aynı yerde çalıştığımız halde onu tanımyordum. Yazıyı alıp okuduğumda şaşırılmışım çünkü bu dil İsveçli

müdürün yabancı aksanıyla okuması olduğu 'daml' değil 'dimili'. Ayrıca benim hayatta en çok sevdiğim benimse-dğim kendi anadilimdi. Bir an sevinçten ne yapacağımı bilemedim. Memleketimden çok uzaklarda bir kuzey ülkesinin en büyük gazetesinde benim di-limden bahsediliyordu . Yazıyı okudukça , okumaya gerçekleri daha başka bir boyuttan görmeye ve yıllardır gediğine taş konulmuş bu sorun üzerinde düşünmeye başladım . Eskiden beri bana ve benim gibi insanlara giydirilmeye çalışılan kürt kimliğinin yapay olduğunu anlamaya başlıyordum. Halk arasında bir zaza hiç bir zaman bir kürt, bir kürt hiç bir zaman zaza olamazken, bizim kendilerini yetişmiş her konuda bilgili dört başı mamur sayan arkadaşlarımız zaza halkını

kürt halkına katıp bu dil diğerinin diyaleğidir diyerek konuyu daha fazla araştırma yoluna gitmeden kapamışlardı .

Eskiden beri birbirinin diyaleği olan bu iki dili konuşan ve aynı halktan olan insanların birbirini anlamamalarını, anlayamazdım. İşte nihayet bu sorunun yanıtını kendi çabaları ve yazılarıyla Ebubekir Pamukçu veriyordu. O bana bu konu üzerinde çok düşündüğünü vede yaptığı diğer çalışmalarını bırakıp bu konu üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırdığını , önce sadece bir dil dergisi olan AYRE'yi çıkarmaya başladıktan sonra bu kanaatin onda kesinleştiğini ve AYRE'yi çıkarmayı bir tarafa bırakıp zazacanın özgün bir dil, vede zazaların özgün bir halk olduğu kanıtlarıyla gelen 'PIYA'yı çıkarmaya karar verdiğini daha sonra kendisi söyleyecekti . Onunla ilk karşılaşmamız yine işyerindeki bir toplantıda olmuştu. Kendisini görür görmez hemen yanına gitmiş , tanışmış , benim de bir zaza olduğumu ve zaza olmaktan gurur duyduğumu söylemişim . Daha sonra onu ardi arkası gelmeyen bir soru yağmuruna tutmuş ve bu konudaki kanıtları bana tek tek anlatmasını rica etmişim . Benim bütün merak ve heyecanıma rağmen , o son derece sakin mütevazı ve kendinden emin bir şekilde sorularımı yanıtlamış vede cebinden çıkardığı zazaca bir mektubu bana okutmaya çalışıyordu. Benim ise zazaca yazılmış bir mektubu görmek bile sevinçten nerdeyse uçmama yetmişti.

Ebubekir Pamukçu sadece bir şair çocuk kitapları yazarı, öykücü veya devrimci değildi onunla yaptığım uzun söyleşilerde onun kadın ve gençlik sorunu hakkında da çağdaş düşüncelere sahip olduğunu gördüm. Ne yazık ki kısa ömrü onun bu çok yönlü düşünürülüğünü dile getirmesine bu konular üzerinde de yazmasına imkan vermedi.

Anadili zazaca olmasına rağmen türkçeyi bu günkü bir çok türk bakan dan daha mükemmel kullanıyordu. Konuşmasını bildiği kadar , başkalarını dinlemesinde çok iyi bilirdi. Herkesin düşüncesine saygı gösterir polemiklerden kaçınırdı. O hayatı boyu bilime inanmış yazılarında tahrifat genelleme ve abartmalardan kaçınmıştır. Bir gün kendisine üzerinde çalışmakta olduğumuz bir yazının bir kelimesini çıkaramaz mıyız diye sorduğumda O "yazılar her zaman orijinal kalmalı, üzerine bir hece bile eklenmeden verilmelidir" demişti. İşte o zaman ben onun çalışmalarında o yada bu gerçeğe veya menfaate uysun diye değil ama tam bir bilimci anlayışıyla objektif yazdığını ve bu konuda ne kadar ciddi olduğuna kendi kulaklarımla şahit olmuş oluyordum.

Son yıllarda kendisine yapılan asılsız iftiralar ve karalamalara rağmen o kendi kişiliğinden hiç bir şey kaybetmeyip düşünce ve görüşlerinden hiç bir ödün vermeyip bu insanlarla muhatap olmayı aklından bile geçirmemişti . Birtakım siyasi çıkarları yüzünden ilmi ispatları bile kabul edemiyen , hatta ve hatta kendi kökenlerini bile inkar eden yahutda kendilerini yeni bir mücadeleye çağırın bu davaya harcıyacak güçleri ve enerjini kendinde bulamıyan bazı insanların EBU-BEKİR PAMUKÇU'YU tanımış olmalarını , onun kişiliğini düşüncelerini yakından izlemiş olmalarını çok isterdim.

Onu tanıdığım beş yıllık süre içinde en ufak bir şikayetini veya birisini üzüp kıracak en küçük bir sözünü işitmedim. O son zamanlarda uzun süren hastalığında bile bütün ağrı ve sancılara rağmen hiç bir zaman kendini kaybetmedi. Yaşamının son gününe kadar bilinçli , anlayışlı sakin bir arkadaş , dost olarak kaldı . Ebubekir Pamukçu'yu tanıyan seven tüm arkadaşlarına yeni bir 'PIYA'da onun deyişyle yeniden görüşmek üzere gönülden 'MERHABA'...

HEQ U NEHEQEY

Mar ser darriid mexelnaye ben. Yew merik çayk rayer ra yen, serey xo non hewa. Eumenik yew mar ha ser dardew. Mèrik hema çewtben kerra gın we şonen Mar ra Mar uca xo aken u weşonen lefin mil mèrik ra. Mèrik mar ra von: Tı gey lefyay mul mur? Mar von: Çi heq to est tı kera bid mir.. Mèrik von: Mi va qey, belk tı ber verney mi bid mi pede. Mèrik von: Be ma şı şeret? Mar von: Had ma şı Don tirro rayer şın raşt yew astor yen. Astor mèrik ra von: Ay çınaw mul to ra lefyaw? Merik von: Maru. Astor von: Sebeb yi çnaw? Mèrik von: Ez rayer xo ra omeyni; mi di yew mar ha ser dardew. Mi yew kerra gırewt weşonay çi. Yız ome lefyay mil mir. Mira vonuk: Ez ceneno tod! Ma wazanik; Tı mar şeret bıç. Ay astor marra von cad bicen pede!! Mèrik von: Ez qebul nekeno en astor heywon. Astoriz mar ra von: Cad bicen pede! Ez zonok inso bêitbar. Von: Ez wextik co biyo, mi bar wegırewtin, wayer mi sondık ez berdin kiye, ardin legenik cew dayin mi, ez Tımar kerdin zaf mura heskerdin. inkaz ez neşkeno bar wegıro, wayer mi, mi kerd teber. Sebebik ez tora vono bicen pede inso be itbar. Ay sebeb ez vono. Mèrik von: Ez qebul nekeno. En heywon! Mar von: Tı kebul neken had ma şı. Şın yew gay cit raşt yin yen. Gaz mèrik ra von: Ay çı haltoy? Sey astor gay raz von: Gaz ma ra von; Bicen

pede! Inso beitar, wextonik ez co biya wayer mu mu berdîn. Şond ez ar-
dîn kiye mi timar kerdîn. sêên kışın dayin mi. Inka ez biya extiyyar ez
biya berexbet.

Wayer mu ez kerda teber. Semeduk ez to mar ra vono bicen- pede, inso
be itbar! Merik von: ez eniz kebul nekeno. Reyna kon rayer toy ca şın.
Ewnen yew meşına feqirek, Mis tira vingen ha yena. Yaz persena:
Merik ra vona : 'En çına ha kırıkey todew? Yiz von: Marru. Yaz vona
sebeb çınaw? Marew qey tıkerwt kırıkey in merdum! Yiz von ez xor ser
darid hewnid biya, von mi hendik yew kerra da mır! Von mi serey xo
hewana en merdum , von ez omeyo lefyayo mul yir. Von mırva to qey ker-
ra day mır? Ez cenena tod! Yiz va mecen mud ma xor şı şeret? Meşın va
cad bicen peded! Tık vac sebeb çınaw semeduk ez con biya, şıt mu bi,
verek mi bi. Wayer mu mırva heskerdîn. Ayri çi dayin mi. Eyr ez biya ex-
tiyar. Demek inso ewnen menfet xo. Eyr ez gırewta kerda teber. Seme-
duk nefet mi çınkew. Ayra demek inso ewnen menfeêt xo cora ez kerda
teber. Ez ayara vono inso bêitar, bicen pede! merik von ez reyna kebul
nekeno heywona. Mêrik soz don von: Ma şı enaray kom ma vera, raşt
ma ome ma şeret bıku ez kebul keno. Ton ya ca şın, ewnen yew mella ha
tira ver yen. Mela vınden , resen ci, Mella von ay çi hal toy? Key ra ay
mar lefyaw mıltor? Von ma omeyik ti ma şeret bıq, Hin ifadey ay mar
nıgen! Von: de mul yira be war! Şo uca mexel bıb! Ez şımar şeret bıko.
Mar yen war şın uca vınden. Mella von: Xo lollık serey xoz bin xo ser.
Mar xo lol ken, vonde serey xoz, bin ser xo. Mar xo lol ken serey xoz
non ser xo. Mella işaret don merik. Von: Kerro big! Melaz kerro gın.
De von narey tırod! Uca mellow u merik tedır dontıro. Mar uca xeber
don; von: Hay hay astorew gay u mışınık mırva vak inso be itbaru?
Bicen pede! sebebuk ma hırı hemme en felaket dıw, ek inso beitar. Mı
xeberey hırı hemme neke, ez omeyo reyna mı xebrey mellow ke? hin fel-
lek müdesta vecyay.

Mihe Êlışan

Not: Çay vatiş ena mesela: Mây mu nehir raya. Nehir yew dewey hê-
niya. Henız yew qezay sukew (DÎYARBEKÎR).

Li ser daxwaza Federasyonê jî, di roja 18.07.1987-an de Joyce Blau semînerê amade kir. Babeta semînerê, zaravayê kurdî yê lûrî bû. Di semînerê de bi qasî 70 kesî beşdar bûn. Beşdarên semînerê li ser zaravayê lûrî gelek agehî û enformasyonên giran-biha wergeritin. **BERBANG** Hejmar 4 /87

Joyce Blau axaftina xwe bi zimanê Îngilîzî kir û kak Hesen Qazî jî axaftina wê wergerande kurdî.

4.1.2.4 Gurânî Et Zâzâ

Par JOYCE BLAU, PARIS

Sayın, Joyce Blau'nun Almanya'da Cependium Linguarum Iranicarum adlı dergide 1989 yılında yayınlanan, Zaza ve Gorani dilleri adlı Fransızca olarak kaleme aldığı makaleyi biz türkçe olarak yayınlıyoruz.

Joyce Blau, Paris Sorbon Üniversitesi Kürdoloji bölümünde Profesör olarak görev yapmaktadır. Yazarın, Kürt dili ve edebiyatı üzerinde bir çok eseri ve sayısız çalışmaları bulunmaktadır.

Fransızcadan çeviren:

Sako ZULALYAN

4.1.2.4.

(1) Genellikle Zaza ve Gurani veya Gorani dillerin kuzeybatı İran dilleri arasında sınıflandırıyoruz. Dilsel komşuluğa ve bu dilleri konuşanların soyut Kürt ulusal yapılanmasına duydukları yakınlığa rağmen, bu iki dili Kürtçeye bağlayamayız. Öyle ki, özne'nin kendisini Kürtçenin geçirmiş olduğu karakteristik biçimlenmeye uymamıştır.*

(2) GURANİ DİLİ
(2)-1. Yayılma alanları

Gurani dili birkaç yüzbinlik (bugüne dek ne sayım yapılmış ne de istatistik veri olmuştur). Çoğunun İran'ın batısında, Kirmanşah şehrinin kuzeyindeki Kuhe Şahan Dalalü dağlarının yamaçlarından Irak sınırına dek uzanan bölgede yaşayan topluluklar tarafından konuşulur. En önemli yerleşim birimi Gawhâra şehridir. Sirwan nehrinin kollarından Zimkan'nın geçtiği vadide kurulmuştur. Bir diğer grubu oluşturan Gurâniler daha doğuya yerleşmişlerdir, Dinar'a yakın Kirmanşah şehrinin kuzey doğusunda, 40 km uzaklıktaki Kandula bölgesidir.

Dil açısından gurânilere yakın olan Hawrâmaniler (bu lehçeyi konuşanlar 20.000 dolayındadır ?) Sanandaj/Sine şehrinin batısında kalan orta Zagros'ta yerleştiler. Kartalların gerçek bir yuvası olan Awraman Dağı (2.626m) Şahan dağı silsesininin yedincisidir. Hawrâmaniler iki kola ayrılır.. Luhon

Hawrâmanileri, zincirinin güney batısında (en önemli köy merkezi Nawsudadır) ve Taaxt Hawrâmanileri dağların kuzeyinde ve batısında yerleşmişlerdir. En önemli köyleri Pâwa, Şaho, Hajj'dir. Diğer yakın diyalekleri konuşan gruplar, konuşanların saayısına göre en önemli olanları, Bâjalânilerdir (veya Boyaran yada Bêjwân, Arapçadaki haliyle Bâjwân) İran'ın Kasrî Şirin, Zohab, Bin Küdra ve Kratû bölgelerinde yerleşiktirler. Bu grubun önderleri Irak'ın kuzeyindeki Hanakan şehrine bağlı köylerde yaşarlar. Küçük bir grup ise Musul'a bağlı, Murat nehrinin doğu şeridindeki köylere dağılmışlardır. Bu gurup yine yakın lehçeleri konuşan ve kakai aşiretlerinin oluşturduğu konfederasyona bağlı Şabak, Sali veya Sarhiyya aşiretleriyle iç-içe yaşarlar. Şabaklar (10 ile 20 bin arası hesaplanır) Ali Raş, Yangıca, Hazna, Talâra gibi Musul'un kuzeyindeki Jabal Maklûb'a doğru uzanan köylerde, Sarliler ise aynı bölgede büyük Zab suyunun sağh-sollu köylerinde ikâmet ederler.

* Aynı derlemede bulunan bir önceki makalenin 2. bölüm 4. paragrafında bu sorun ele alınmıştır.Çv.

Bâjalâniler, Sarlılar ve Şabaklar müslümanlığın Şii kökenli, içine kapalı Tarikatların geçmişte Ali raş (Kara Ali) olarak adlandırdıkları İman Ali'ye özel bir bağlılık sunan gurupları günümüzdeki temsilcileridir. Bu tarikatların doktorinlerindeki ayrılıklar oldukça karışık ve sorunsaldır. Yezidîler gibi bu aşiretlerin üyeleri açıkça Kürtlerin giyisilerinden farklı olan araplara özgü giyisiler giyer, Arap-Müslüman isimleri kullanırlar.

Gurânilerin, Bâjânilerin, Şabakların ve Sarlilerin çoğunluğu -en iyi kaliteden -çifçi olup (tasarlama sistemleri gözle görülmeye değer), isportacılık mesleğindeki yeteneklerinden dolayı diğerlerinden ayrılırlar.
4.1.2.4.2.2. ISİM

Gurân/ Gorân ismi Hazar denizi eyaletleriyle ilişkilidir. (Gilân'nın toponoisi herşeyden önce Gurâni bölgesiyle ilişkilenebilir. Uzmanlar, Gurânilerin ve Zazaların anayurtları ve akrabalarını Hazar denizi kıyılarında bulmaktadır. Zazalar batıya, Ermenistan platosuna doğru göç ederken Gurâniler güneve, Zagros dağlarının orta kısımlarına yerleşeceklerdir. göçün hemen ardından Kürtçe konuşan topluluklar tarafından istilaya ve asimilasyona uğruyacak-

lardır Bitlisi Şerif han Şerefnamesinde (16yy sonu 17yy başı) Gurân adını Ardalan (günümüzde Kordestan'ın ilçesidir) ve Kirmangâh bölgeleri halklarını belirlemek için kullanır.

2,3, DİLDEKİ TEMEL ÖZELLİKLER.

Gurâni dili Ardalanlı yönetici soyluların konaklarında, şairlerin kullandığı edebi bir dildi. Öylesine ki Süleymaniye'deki ünlü Baban sarayının şairleriyle başlayıp geçtiğimiz yüzyılın başlarına dek sürmüştür. Yine bu dilde, bölgede etkinliği olan Ehli-hak tarikatına ait kutsal ilahim ve yönergeler yazılmıştır. Edebi Gurâni dilinin fonetik açıdan temel özellikleri sözcüklerin köklerinde bulunan y,-w,-h-, ses birimleriyle sürmektedir.

Örneğin: Hawrâmâni lehçesinde,
yawa - orge - arpa - *cew - *ceh
wâ - uent - rûzgar - *wa - *heva*ba

wini - seng - kan - *gun - *xwin
hêla - oeuf - yumrta - *hak - *hek

hw-temel gurubunun dönüşümü; w biçimindedir:

Örneğin: Hawrâmâni lehçesinde,
ward-manger-yemek - *wer - *xarın
war - soleil - güneş - *roc - *ro

x temel sesbiriminin dönüşümü x=h- biçimindedir.

Örneğin : Hawrâmâni lehçesinde ,
har - âne - eşsek - *her - *ker

Rd gurubu ise -rd=e biçimindedir.

Örneğin Kandulai lehçesinde
zil - coeur - yûtrek - *zer - *dil

Gurani dili'nin bazı lehçelerinde korunan maj-hul é , o sesleri diğer lehçelerde kaybolmuş, yerleri genellikle i ve u seslilerince doldurulmuştur.

Örneğin:

Hawrâmâni, Kandulai, Fransızca, Türkçe, Zazaca, Kürtçe
Hêla - Hilâ - oeuf - yumrta -hak - hek
gos - gus - oreille -kulak -goş -goh

Fonolojik sistemi Kürtçe'nin, özellikle merkezi Kürtçe'nin fonolojisiyle benzeşmektedir. Vokalizasyonunda, uzun vokaller oldukça zengin-dir. Ses tonu yani vurgular, hareketlilik (değişkenler) temel rolü oynar, belirleyici bir

işlev yüklenir.

Dilde zamirlerin yapısı, cinsler (erkek-dişi) ve hallerde (doğrudan eğilimli) normal olarak farkedilebilmektedirler. Lehçelerin çoğunluğunda belirleyici sonek kullanılmaktadır.

Erkek -aká
Dişi -aké

Ve geniş olarak adillerle bağlıdır.

Erkek tekil-harakâ-1'ane-eşşek-herik-kerek*
Erkek çoğul-haraké *monkerik-kerami

Dişi tekil ve çoğul-mahara-ké-1/les anesse (s)-
eşşekler

(obl.)Erkek tekil - har-akây

Erkek çoğul - har-akâ

Dişi tekil - mâhara-ké

Dişi çoğul - mâhara-kâ

Doğrudan durumlarda belirsizlik soneki

Erkek tekil; ew çoğul: -é dir.

Örneğin hâr-ew *her

hâr-é *her i

Dişi tekil: -a çoğul-é'dir.

Örneğin : mâhâr-a , mahâr-é

(obl.) Erkek tekil, éw çoğul -â

Örneğin: har-êw, har-â-*her-*heri

Dişi tekil -a êwa çoğul -a

Ezafların yapısında bir farklılık gözlemektediriz. Belirtilen sıfatların bileşkenleriyle, sığata bağli ezâfa -i /-y olarak görülmektedir. Örneğin kiteb-ew-isiâw -un livre noir- bir siyah kitap. Aynıyet gösteren isimlerin bileşkenleri zamire bağli ezâfa da- u/-w olarak belirlemektedir

Örneğin: kârda-w kur -aka -y =le coeteau du garçao= oğlanın bıçağı

Kinâé- ewa -w sâñ -i=la fille du roi

=kralın kızı

das- u wéw = ma propre main =temiz elim.

Belirleyici isimlerin sıfatla birleşkeni halinde ayrıca " özgür çekim" biçimi de vardır. Bu halde isim belgeçe "a" ile bağlidir, tek heceli sözcüklerin kökleşmesi ile doğal sıfatısal elemanların üzerine kurulmuştur.

Örneğin : Hawrâmi lehçesinde

Kiteb-a- siâw- aká =le livre noir =siyah kitap

*kitabı siaw

adâ - pir - aké =lá veille mére =yaşlı ana

*nena piriki

â yan - â- gawr-é= ces veille maisons=bu eski

evler = *boni verini.

Şahıs zamirlerinde birinci ve ikinci tekil şahısların , to ve çoğul ema, şıma çekimsiz

olup , üçüncü tekil ve çoğul 'şahısların cinsiyeti ve çekimleri vardır. Şahıs zamirleri 'in son ekleri, -m , -t, -s, -mâ- tâ-zilyetlik (lyesi kendisi olsun olmasın bir malı kullanmakta olan kimse, elde tutan, eldeci) ve dolaylı, dolaysız tamamlayıcılar işlevini doldurmaktadır. Fiiller iki kipe, sahiptirler, geçmiş zaman kipini a seslisi haricinde geçmiş zaman halinin köktüne bağli olarak gelişir.

Örneğin: gelây gelâ /gel =gezirmek- *geyrayış

Fârây fârâ /fâr =değiştirmek -

*vırmayış (bedelmayış)

Şimdiki zamanın ekleri genellikle.

ma - / mi - m - dir.

Örneğin :

Bajalanj lehçesinde :ma- kar-o=0 uyuyor.

Kandulâi lehçesinde:ma-kar-o=0 uyuyor.

Hawrâmani lehçesinde:m-us-o=0 uyuyor.

Buna karşılık kar-o =0 yapıyor.

Bi-/b-örnek kipleri bütün lehçelerde bulunmaktadır.

Dili, miş-di'li diğer geçmiş zaman belirten hallerde, şahıs son eklerini tümtü fiks ol-mayan fiiller sistemi ile ilişkilidir. Bir çok lehçede "ergative" hali; örneğin: âkinâc -e -m -â di-en â =*Ena keyna mı diyaje voyais cete fille (litteralement-étant vue par moi)Bu kıızı görmüşüm. (tarafından görülmüştür.)Garmâ kar- ake-ş tâw-na-wa la chaleur a fondu le beurre (litteralement:la chaleur, le beure par lui a été fondu-) Sıcak yağ eritti, 'yağ, sıcağıdan dolayı eridi.'

Pasif olan ikincil bir çekim biçimi, temel hece'nin şimdiki zaman köktüne katılımı ile biçimlenir.

- iâ=geçmiş zaman

- ia=şimdiki zaman için kullanılır. Öyleki, bu fiiller geçişli fiiller gibi çekilir. Neden gösteren fiillerde şimdiki zamanın köktünden başlayarak eklenirler. Geçmiş zaman için (i) nâ, şimdiki zaman için (-i) n ekini alarak çekilirler. Örneğin: esây/es="avoir mal"=acı vermek. esna/ esn ="faire mal"= acı vermek (ağrıtmak).

(Piya'dan)

4.1.2.4.(3)

ZAZA DİLİ

(3.1)YAYILMA ALANLARI

Zaza dili, kuzey batıdan Sivas'ın Zara ilçesi, kuzey doğudan Erzin-
can, güney batıdan Adıyaman'ın Gerger ilçesi, güney doğudan Bitlis'in
Mutki ilçesi olarak tespit edebildiğimiz coğrafi noktaların çevrelediği
dörtken içinde yaşayan toplulukların konuştuğu lehçelerin bütünüdür.
Türkiye sınırları içindeki 'Kürt' toplumunun yaklaşık 6'da 1'ini (is-
tastiklerden yoksunuz) Zazalar *oluşturmaktadırlar. Aynı zamanda
Türkiye'nin tüm büyük kentlerinde cemiyet halinde yaşayan iç diyas-
poradan söz edilebilir. Sovyetler birliği'nin Batum (Gürcistan)
şehrinde de zaza toplumu bulunmaktadır. 1960-70 yılları arasında,
Türkiye'den Avrupa'ya yönelik işçi gücünün önemli bir kesimini de
Zazalar teşkil eder.Zaza ismi, Türkiye'nin şehirlerinde yerleşik
yaşayan zazalara verilmiştir.Tunceli'nin (eski Dersim) ilçelerinde
kendilerini kırmanc olarak bilirler.Ve kırmancık lehçesini konuşurlar.
Diyarbakır'ın Dicle (Piran) ilçesinde yaşayanlar ise kendilerini
'kır'd',konuştukları dili kıraki olarak adlandırırlar.

**PİYA'DAN:1920-25-38- Büyük Zaza isyanlarından
sonra,Zazalara ve zaza ulusal değerlerine karşı
yöneltilen terör ve baskıdan dolayı yer yer kürt ulusal
kimliğine bürünmüşlerdir.Tabiki daha değişik nedenler
de (dinsel v.s.) vardır.* *

Sünni bir Zaza için alevi Zazalar kızılbaş olarak kabul edilir.Alevi
Zazalar içinse Zaza ismi sünni zaza'ya takılmış ve onu temsil etmek-
tedir. Yakın komşuları kürtlerce zaza olarak anımsansalarda dimli

** PİYA'DAN:(Du milli) Bir kürt aşireti olan Milli
aşireti arkasından giden veyahutta (dı milli) yani iki

omuzlu insanlara verilen ad.Kürt kaynaklarında dimli adı böyle geçmektedir.b.k.z. Roja nu, Ronahi v.s. gibi kaynaklarda bu ve buna benzer benzetmelere rastlanılmaktadır.* *

(Daylamli?) adı sık sık kullanılır. Tunceli'nin ilçelerinde so-bê ya da so-bê (allez-venez) gidiniz-geliniz ismi bu topluluğunun üyeleri için kullanılır. Kırmanci lehçesini konuşan kürtlere gelince, Zazalar 'kırdas'olup, kırdaski dilini konuşurlar.

****PİYA'DAN:** Zazaistan'ın Siverek, Çermik, Gerger ilçelerinde kürtlere kırdas konuştukları dilede kırdaski derler.* *

sorunun ne denli karışık olduğunu anlıya bilmek için İran ve Irak kürtlerinin Türkiye kürtlerini Zaza olarak andıklarında eklemeliyiz.Zaza dilinde yazılmış iki el yazması bugüne dek yayınlana bilmüştür. Malâ Ahmedê Xâsi (kökeni Bingöllü olup Diyarbakırın Hezan ilçesinde doğmuştur.)nin mevlüdü 11 hece üzerinden 756 musra 16 bölümdür. 1903'de 400 örnek olarak gün ışığına kavuşmuştur. Siverek muftüsü Osman Efendi'nin 1903'de yazmışolduğu mevlut ise ancak 1933'de Şam'da Celadaet Bedirxa'nın düzeltmesi ile gün ışığına kavuşa bilmüştür. Günümüzde seçkin araştırmacıların ve aydınların meraklı çalışmaları sayesinde bir kaç zazaca derlemeyi Siverek, Kor, Bucak, Koza, Çebaxçur,Kiği gibi ağızların çözülmesini suna biliyoruz.

4.1.2.4 (3.2) DİLDEKİ TEMEL ÖZELLİKLER

Zaza dilinin fonolojik sistemi Kürtçe'nin fonolojik sistemine oldukça yakın olup, tımturaklı işlemlere ve zengin sessiz vokallere sahiptir.Zaza dilinin tüm lehçelerinde zamirlerin cinslere göre dağılımı rahatlıkla ayırtedebilir. Sesli harfle biten (özellikle belirgin-i) kelimeler

dişi olarak kabul edilir. İsimlerin iki halde çekimleri yapılırlar; (doğrudan dolaylı) erkek-i/-, dişi,é/-i/-o çoğul her iki cinstede ân, Örneğin: az so-n-â zarâ-y bân-i (erkek)

*Ez şino zerey ban-i

'je (feu) vais a l'interieur de la maison'
'eve gidiyorum'

mang-â davij-i *mong devic-i
'la vache de la paysane'

'köylünün ineği'

Mâng-ey dawij-ân *mong-ey devic-on
'les vaches des paysans (nes)'

köylünün (yada) köylülerin inekleri

kayn-ak-ân bi-yâr-i *keyn-ek-on]bên-keyn-o ber
'emmene les filles'

'kızları götür'

Ezafa'nın yapısında bir farklılık gözlemlenir, erkek tekil şahısların tamamlıyanları-0/-w olarak belirlemektedirler.

*çancâr-rind *çincer-a rind

'un bon poignard'

-iyi bir hançer

*yaw har-o harên *yew her-u hérin

'un âne d'argile

-kilden bir merkep

*kaya-w kayan *kiye-w keyen

'un vieille maison'

-eski bir ev

Diğer tüm bileşkenlerdeki ezaflar genellikle aşağıdaki biçimlerde görünür.

Erkek tekil; -é/-y'/-dé

Dişi tekil ; -â/-yâ/-dâ

Erkek çoğul ; -ê/-yê/-dê

dişi çoğul ; -ê/-y

Örneğin; bân-ê (erkek) Maham-I

'la maison de Muhammed'

-Muhammet'in evi

*bra-y sânik-i vâ *Rey-na bra von.

'le jeune frère dit'

-gene kardeş söyler-*(küçük kardeş söyledi)

*kan-ak-a ciwân-i *Keyn-ak-a rınd-ı

'une/la belle fille'

-güzel (bir) kız

*mâ-r-dâ mi

'ma mère'

-annem

*brâ-yân-dê xemi *bra-yi

'ses frésens'

-kardeşleri

*kayn-ak-ê ciwân-i

'les jolies filles'

-alımlı kızlar

°=Örnekler piran lehçesinden alınmıştır.

*=Piya'dan

Şahıs zamirleri üçüncü tekil ve çoğul şahıslarada ayrılıkla göstermektedir.

	<u>direct-</u>	<u>oblique-</u>
tekil 1	az *ez	mi/mın
2	ti- *tı	tü/to
3erkek	o/ây/ayo *-yi	ay/ây/âdi
dişi	â/yâ/yâ *-ya	â/âyâ/yâ/âdâ/âdây

Coşul 1	mâ	mâ
2	'simâ	'simâ
3	ê/yê*-yin	ini/yini

Füiler çift köke sahiptir, yalın halin belirgin özelliği geçmiş zamanın köküne -is/yis/-tis soneklere almasıdır.

Örneğin;

*ker-ı̄] kardış:kard/k='faire'-yapmak

*şına?] şınayis:sinasin='pouvoir'-yapabilmek

*vâtış?] vâliš:va/v-vaj='dire'-söylemek

bi-/b-önek kipleri heman hemen tüm lehçelerde bulunur. Şimdiki zamanın köküne =an-/n-gibi balamlarızlar ve bunlara da şimdiki zamanın yalın haliyle şahıs kipleri eklenir. Tek farklılık, birinci tekil şahıslarda ortaya çıkar.

Örneğin:

az-barm-an-o(erkek)=je pleure-ağlıyorum

*ez-bermen-o

barm-an-â (dişi)=je pleure-ağlıyorum, buna karşılık *-bermen-a mâ k-an-i 'nous faisons'yapıyoruz, şimdiki zamanın köküne -âyni/ayni/-ini (şahıs çekim kipleri olmaksızın) eklenerek dili geçmiş zaman şekillenir.

Örneğin;

*ti á-gayr-ayni *tı geryr-ayni

'tu te promenais'

sen geziniyordun,

*mâ hâm-ayni *ma om-eyni

'nous venions'

-biz geliyorduk,

*şima kâwt-ini *şima kâwt-ibi

'vous tombiez'

-siz düştünüz. (Siz düşecektiniz)

Diğer geçmiş zaman halleri, normal olarak geçmiş zaman kökünden başlayarak çekimlenir. Şimdiki zaman halinde olduğu gibi burda da cinslere bağlı olarak bir farklılık meydana çıkar.

Örneğin:

ây kawt-q 'il tombas'=o düştü(erkek)

*kayn-ak-i wa-nışt-i

'la jeune fille monta á cali-

fourchon'

-genç kız ata biner gibi çıktı,

Geçişli fiillerin geçmiş zaman hallerindeki 'ergatif' biçim tüm lehçelerde konuşulmuştur.

Örneğin;

mi di-'j'ai vu'=gördüm

mi né va 'je n'ai pas dit'=söylemedim

*tü az ayst-â *To ez eşt-a

'tu m'as jetée'

-sen beni attın

*pi-y mi az dâ yâ tü *Pi mu ez da ya to.

'mon père m'a donnée a toi'

-babam senden bana verdi

*babam beni sana verdi

*kayn-aki kard *keyn-a Kerd

'la fille fit (un travail)

-kız yaptı (iş, çalışma)

*ini aslân-ân in-i mordim-i kıst-i

*in aslan-o in merdum o kıst-i

'ces lions ont tué ces hommes'

-bu aslanlar bu adamları öldürdü,

İkinci pasif çekim halleri, şimdiki zamanın kökünden başlayarak şekillenir, geçmiş zaman için -iya, şimdiki zaman için -ên eklenir.Şu

hallerde fiil geçssiz fiiler gibi çekilir.

Örneğin;

**sâ-war-iyâ-y *sa-ywer-iyâ-y*

'les pommes ont été mangées'

-elmalar yenilmiş

*vil-i-ş-ên-â *vil-i çin-en-a*

-çiçekler toplanmış olarak

**çiçekleri topluyorum.*

Fillerle ilgili söyleyişler hayli fazladır. Bunlar (â,da,dar,râ,vir,wa,) gibi ön-fiiler olup fiilerle tamamen ilişkilidirler.Önceden kestirilmeyen anlamları bütünüyle değişikliğe uğratarak fiilerle bağlanırlar.

Örneğin;

**â kardiş*

'ouvrir'

-açmak

**da-kardiş- *-de-kerdiş*

mettre dans.,rentrer (un animal ou un objet)

-içeri sokmak, (bir cismi veya hayvanı)

**war-kardiş*-*

'etaler'

-segilemek/yaymak(sermek)*

**war-kardiş*

'arracher de l'herbe'

otları yolmak,

yada basit bir fiille ve direk bir zamirle ilişkileniş anamlanır.

PIYA'dan eklemeleri belirtmek için kullanılmıştır.

PIYA'YI
Zazaların bulunduğu her yere,
Zazalarla ilgilenen herkese
ULAŞTIR !

BACK TO ZAZAÏSTAN

You were a fine human beeing.
You emaneted calm and harmony
You had a wonderful wife who
Gave birth to your three sons and one daughter.

But now you are no longer here.
The cancer took your life, maybe it was the longing
for your land who took your life.
You could never return back home
Home to **Zazaïstan**.

They put you in prison and they tortured you.
You were forbidden in your own home.
But you never gaved up.
You moved to Sweden and continued your battle.
Here you could talk, here you could write,
write and foreverwrite your own language, Zazaïska.

You could never return home, home to **Zazaïstan**.
You could never see your beloved **Zazaïstan** a last time.
The canser took your life, to fast you were too young.
You are no longer here, But now you will return home,
Home to you beloved **ZAZAÏSTAN**

Susanne Ayata

PERAZE TEYYARE!

Aredayox : KORCA

Soyreg di Televizyun vijiya yo. Hewna kesi nediyo. Antene televizyuni bani sero, Zekiya diyo, vato;
- Keçê birême bere, birême bere, teyyara wıtiyara raverdo perazı cı bani sero mendo ! Odo nıka bukevo eyki bani miy-andı sebo?

HA HO, HA HO!

Aredayox : KORCA

Cinêkendo soyregij şına dengiz, asnavi bıkeru. Vaxtaki na awı miyandıra, delxe ki yena u na veynenaki ado bîfetisyo, kirena ;
- Ha ho, ha ho! Ha ho, ha ho!
Na veynenaki kes cade xwura neverzeno nofım vana;
- Yani ki imdat diyem, yani ki imdat diyem!

ÇAWE KURDE KURDÎ NIZANE!

Aredayox : MIHE

Rocık yew ombaz Çermukıc tey ombazo ra piya dontiro, yen bin xet(surya)Çermukıc Zazaw kırdasi nezon. Miyon Kurdon bin xetid kê kırdasib u kê kırdasi nezonse zav éyb. En ombaz wextonik newe ome bin xet. kırdon bin xet vatin vatin: çawe kurde kurdi nızane? (seni kurdı qu kurdkî nêzon) Yız vatin : Wela ez kırdasi nezanım! Ez Dimliya.

SER NUŞTE(siiranê E,P)

E ARMANC SER ÇEND OAL:

Nuştey kew ê hekeretew, semed miletey ma yew fayde-

tede çinkew. Ebubekir bi xo zaza biyayişey xo von: Vetiş PIYA ra ma şarikew serbixoy u zon maz serbixoy-von. Vetiş PIYA'y 1 Gulon 1988. Ver entarix binatay Ebubekir u ARMANC zaf weş. Ebubekir u Armanc dostey yin welatid dest pey kena dostey raz Armanc fim nûkena! (Bewn PIYA omar 10 u 14) Çikewik Armanc nuşt sansasyonel u raştay ra duryew. Bi en hewa yew cayk neresen u edebiyat u kultur zaza yoz aver neşin.şexsi hekaret kom bik, ken xo,yew cayk pey ni resen!

(veda mesaji gibi bir şey)

nuştey

xoy sey şiyayiş çik.id : Kaley en kitab ken. Von 1969 1970 bi namey "lej felat" yew kitab mi vecya . 1970 omnon yi tey ombaz (PDA) ra Enkerera omeş Şile tey çiyoy ser ma monakeşe ke , raştı ez en kitab ra şermayaya u kopyayik mı dest mendib , mı berd peyney bonxod veşnay"(Bewn piya omare 14 ripel 6) 2- Kurdbiyayine xo inkar kenı; Eceba kam xo inkarkên? Milet xora vona ma zazay. Ziwan kız kalken,namey yi von: Zazaki. Cawik en şar ciwyen erdu coxrafik ser zafeydew. Ya ney ? Be munaqese cewabik ma bîd ew. Kurd biyayişey ver zilim u neheqeyid vetuş. Zaza biyayişey zilim u neheqey qebulkerdişey niwê Binatay zaza yon u kurdod cinkew! (ser 0219)PIYA RA

★ Kam ke,
aslê ho
inkar keno.
aqilra hero.

Adımız Türk, Adımız Kurd
Dilimiz Türkçe, Dilimiz kurdçe,
Türk'üm, Türk'üm ben | Kurd'um, Kurd'um ben.★
1969-70 (E;P) = 1976-92 (M;T) KIM; KIMDIR
Ebubekir Pamukçu, Kurtuluş Savaşı, İskender Matbaası, İstanbul, s. 32-34*
Kuskusuz kimliklerini inkar edenlere
kimse aferim demez.★
Nê şîranê xwî di Ebubekir wîna vano:

Ez mîreyê xortanê ki Söğüt di gird benê, Osman a ez
Çaldıran di, Rîdanîye di, Mekke di
Mîreyê Mîslîmanan Yavuz a ez
Estori ser o Mîstefâ Kemal a ez.

Nameyê ma Tirk, Nameyê ma Kird,
Ziwanê ma Tirkî, Ziwanê ma KIRDKÎ,
Tirk a, Tirk a ez. Kird a, kird a ez.

69-70 (E;P) 76-92 (M;T) KOM; KOM O!?!★
Nê şîran ser ra merdim se vajo? Bêguman merdim neşîyo vajo

"Ebûbekirî ri 'eferim!" feqet " 'eferim Ebûbekirciyan ri" ki merdim-êdê wîna tersonek û bêfîstiqrarî "serek" hesibnenê.

Bêgumo ayik, kok xo inkarken çew tira nê von aferim!★

Biewn: Fak Bulut, Belgelerle Dersim Raporları, Yön Yayın-ları, İstanbul, 1991, s. 18

Not: En nuşte ma ARMANC omare 123 1991/12 ma girewt.★Cawuk bi astare bewlîkerdew - ma nuşt! PIYA RA

Bılbıle vana'ke

Tu ça honde şıya dūr , bawo,
heliye koê êli , mı zaf tersna
Mı tore honde wes vatenê
Vengê mı , mire burısne ez mendo teyna .

Çımê mı raede , sewede bê'hewun mendê
Zere mı seweta tu dêza , ez qedıyo
Qusğane bulğır tolo , ez bê'qut vêsono
Xeleta mı mire burısne , ez mendo teyna..

Astare . K .

Gule

Tu bostu'de zu gula newiye
boxça de helmê wusariya
Gile darede soa sura
aqile mide Astare sodiriya

Raa waride lauka mına
Bêkesiya mide xale mına
Sere na koude dismala gulına
Gulistan de ez ye'tuyo , tu ye'mına

Astare .K.

Qesebend / Sözlük :

Heli : kartal

êli : yabancı , ell..

sewe : gece , karanlık

bê'hewun : uykusuz

qusğane : tencere

xelet : yanlış , yanılığ

bostu : Bahçe , bostan

Ware : Yayla

lauke : Şarkı , türkü

MAZ EN RAYER'ID EST!!

*Çim xo akerd,
Serey xo hewenaw.
Hin ne koni!
Hin ne vînden.
Rayer xora şaş nibem.
Raştey yin heme cada
Esti esti heme cadı.
Zazay, kurdi piya esti.
yew bê ay bi nêbeno!!
Raştey yin her cad esta.
Ombaz maz en rayerid est.
Rayer ma derg u barı,
Peyney rayer mazi esty.
Çim ma abi hin nigiren.
En rayerid mazi esty.
Şar ma lingon xo ser warışt!
Serbestey şar maz esta!
Niz di bi ya, niz di biya.
En çi vi nê hêseti mı!
Ma hêseti serbesteyi.
SERBESTEY SERHEME ÇIYA!!*

MİHE ÉLISANI

DIŞMEN AMEYO DEW SER

Bira werzı , tı ser
Mı girota ju xeber
xenziri ameyê dew ser
Werzı bibı tı leşker.

Waya mı tı vaj to rındikiya
Dem u devranê ma biy
Zeriyâ mâyra tenika
Tı mebermı ez xorta.

Bira zeriya ma nêweşo
Heyf'tê xortara werzı şo
O kı toya bêro ŞEHİDO
No lej lejê tim muleto .

Waya mı dijmenê ma xayino
Verenira vanê tim bêbexto
Vaj muletrê wa teğminabo
Veyndı milet wa ayabo...

Ez veyndana kı ma ayabê
Tewrdê geç u quliyabê
Verdê xenzira ayebê
Jew Quşlıxdı ma arêbê...

Ewro roj roja şeriya
Ez muleta ma bîvına
Çımı akerdê , ez nêşına
Reynayışı welatê xo bîvına..

HEQ MAZ ESTU

Heqı gêren nin dayışı (2)
Eyre heqı ma weryawu
Lazım ma dewey heq xo bıq
Ma heqlıyı , ma heqlıyı.
Dêwey xod mazı heqlıyı
Heq gérino nın dayışı (2)
Heqma tırkon u kurdodız
Pıya estu zı bray mı (2)
Tırko u kurdi sey peniyi
Kurdzi sey ma bindesti (2)
Tırk yınra vonı tırkı
Yınız mara vonı kurdı
En ahlaq ahlaq rındniw!
Ma eslıxo zaza yı
Ma zazay Zazaistani
Ma esli xo vinneken
Ayık esli xo ınkar bıky
Non heromi non heromi
Nêena dınyad, nez aya dınyad
Cay yin çinkew , cay yin çinkew
Lazım maz sey miletton bino!
Cay xo mıyon miletod bigi!
Her milet heq yin estu
Nuştiş çarey xo bewlibık
Ma eyr teber raşteydey
Bıra tı vinen senına
Wayer dewey heq xo vec
Demoqrateyı weşa
Ma demoqrat miletıy xob
Weşey rındeyı mazı
Ha itad esta ombaz
Maha itad pıya‘bı..

Mihê Êlışani

MILETEY ZAZAY YEW LAC XOY BAŞ VINKE.WA SEREY MENDON Yİ WEŞBU!

Mihê Êlîşanî

Ebubekir xoci 1986 id ez serak newey omeyo Sıweyd mî yi şinasna. Rocora yew rocey omnon ez u çed heb ombazon xo ma şib qehwey Yunaniyod ma ronışt ma xor xeberdayın, meseley meselora abi. Yew ombaz bes meseley zaza yo ake. U Ebubekir ra va, mîlet vona şıma peserokey xo AYRE d von zazay yewna mîleta u zon zaza yoz zon kurdi niw? Pers yiz Ebubekir ra enob: Va sek şar xerib von en çi raşt ya raşt niw? Ebubekir iz va: Ma hema zon xo rind neşinasnen. U va ma ne von leçew yaz lehçe niw. Mırıkik ena pers ke qanih nébi. Yewna ombaz va: Madem ti von ma hema zon xo rind néşinas naw, ti seni eşken vac (ma newon lehçew yaz lehçe niw) Çı kanit u ispat to estik, ti ona von? Yız va kanit u ispat ma bı xoy. Ma yemno ra rind fim niken. Va ma xo ra von: ma Dımli ü zon xoraz von dımilki. Va şar xerib mara von zazay ü zon maraz, von zazaki. Mı itad Ebubekir'ır itiraz ke! Mı va ma xora von zazay zon xoraz von zazaki. Méhney zaza yız, zon mad merdumatey ra yena sey zay zay, yeyo berz zaza monen. Méhney za yiz lacu. Sey Bırarza warza émza ü sey ino. Merdumatey ra yen. Peki mı va şıma eşken mehney kurdi ü dımli mıra vac?(Ma heşt tenibi) xoci va: Tey awrupayıc von

dımli daylemi, nomey xoz aynora gın. Semed zazaz von mîleton binoméhney laleyid sey yew lekab kar arda. Ombazik ma ronıştey per şaş mend. Mı va Mehmed Nuri Dersimi Kitap xoy tarih Kurdistanı Dersim. Sér zon zazaki Von: Zon Medo ü zon iranicon asli zazakiw. Xalıs muxlıs Aryayiw. Xoca cawabıkda mı va zon ma hema ne omew nuştış en göre görey maw. Ma görey xo nekse yewna nin görey maneken. Mihum zon ma ber nuştış u berşinasnayış, ay semedra ma Ayre vecen. Ay ombazoz va hewce neken, şıma yewna peserok vec. Şıma eşken peserokon kurdo binus. Yew şımara ber xo negên. Sere hewa nayış kurdo per zaza yo kerd. Şex Said zazab, Seid Rıza zazab. Ay semed ra hewcey yew na peserok neken. Uca yew yınra va ma ena mesele bıqefeln. Çına ma xeber bíd. Xoci uca yınra musade waşt va ez wazeno mın Mehmed ma xor bınek teyna xeber bíd. Ma yın heta warışt ma çend masey şı dur yın. Ez warış to şıyo dehb qehweyız mı eyrnay. Ma yem nor derd kul xo qalke. Va ti gerek ilahim ber mısafir mı bıb emş. Mı yi ne şıkıt. Ma şı ombazo ra xatır waşt. U ma da tiro şı ke xoci. Aya şew heta ser sıbay ma xor sohbet ke bı zon xo ra ma

yemno rind fem kerddin , derd
kul ma éynib. Mı va ez wa zeno
ser ayrid yew şér binuso. Yiz va
binus . Mı ayri ser ena şér nuşt
"AYRE" amor 8 pel 12

AYRE

Ayreye ma temonu
Awey Ayrey ma yena
Arışe şıma paweno
Kerey ayre geyren i

Arış şıma zi tahnen
Cironi dewri ayri
Bibın muşteri ayri
Ek arış şıma rind nêtêhena

Ay wext lomeyi bıkın
Ayrerê wayer vecın
Wa kerey ayri bı geyrê

Tey çı est ke çıray xo vıra neken
u şınasnayış mın xoci tesadufi
vıraz ya û uca ma cad yemnor
gerw bi .Semed mı ombazikew
zaf ercyayeb. Semed mıletey mı
yew qımetıb. Zazay hewley û
rındeş xo vıra neken neheqeyir
mıl xo ne ronon . Kerdeş en om-
baz ma xo vıra neken. Wa serew
eylon yi ü mıletey zazay weşıb.

MAKAS ÇINA DÎ

(PESEROKON KURDI RA)

Nustey Apoy
Ser desteyd rastey
on zo'linon ma lazim
ser binek bifikrey!

Nuste peseroke
Rewsen yew hewaw
Rasteyra dur.

Nustey M. Uzun.
Vozuk: Dewletley türk
wazena kurdon u
Dimliyo yennora abim.
Politik ewnen meselara.

ZAZAKÎ

DIMILÎ

ZAZAKÎ

DIMILÎ

Wendoxî Ercîyayey,

hejmar 13

Niştiman

Ena amori NIŞTIMAN peyro, ma hezey Redaksiyon qerar da ki, ca bidir Zazakî (Dimilî) zî. Se ki wendo ma zî zani, amori Niştiman viyacronî di ca nêdîya Zazakî. Bi raştay semedê yê, Redaksiyon mari kemonêya gird bi. Kovari ma ena vengey xo erçîya. Hend tewa mendîş ra, ena vatey (vezîfê) xo ca anayîşî ri, erê mendîş nêhesbêno. Bes merdûm xetoni xo berqilû û herindcy yêndekirû. H'eya dest mara zî bêrû ma ena vengayê xo, pê keda ki erçîyayê pir bikiri.

Zaf wendoxî ma zî zoni ewro Zazakî minteqey Kurdistanî hera di yenû qal kerdîş. Zazakî lehçakî Kirdkiya heri dewlemendraya. Deyr (lawik û êb.) listonik, hikayê, vatey verîno, şîr (helbest), leqmatikî, duay, zewtî û ê bîni... Zazakî di edebiyat nûştay tarîxî, hama ma vacî zaf teyno. Herûndey nûştîş di edebiyatî feki aver şîyo û zenginû. Tevrî enawara zî, merdûm eşkeno vacû ki, zaf çî erçîyay miyonî ena dema derg û dila di bî vîni. Belaw wextî wextîno di roşnebir ma Zazay kêmbî û ayên ki bî zî goş nêdo gironêy ena mesela. Roşnebirî ki kunca ca girewtî mesela Zazakî nêoma vîri yîni. Heta demonî peyîno zî ena qeyde rumîti.

Eyro dem bedîliya. Pê sayê teyn roşnebirûn û niştixûn delalû, mesleq mayê zwen û kulturî oma kendîş. Zaf çî omo nûştîş. Xebatey êni roşnebironî vîcnayey, edebiyatî ma warû weşî di rayer ra fina. Edebiyatî Zazakî helî nûştîş di roc bi roc aver şîno. Nûştokî ma eyro wêş bî. Lê belêmb embazi ki nûsnenî, feki dormarey xo xebetnenî. Ena merhela di eno heya yew ca zî normalû. Zer wazena ki nûştokî ma eno ferqî nûştîşî û wendîşî kêmbîki û têdir rayerî ki vîni, ku her kes bê zehmet bçşkû binûsû û bwenû. Ma ena zî zoni ki cîrî xêlek wext lazimo. Vatey ma Redaksiyoney Niştimanî enaya ki, kesik (merdimik) nûştay xo mari erşawen hezey orjinalî xo kovari ma di vecî. Ma têkily feki nûştokî bibû. Ma nêşkenvia vacî heme şîdi ma zonayey û xori besî. Bê şîk wendoxî ma kemûney ma vîni û pol bidî ki xeletay ma kêmbîkiri.

Ma ena bawerîdey ki; roşnebir, zunayê û wendoxî Zazay paşt bidî û peyra ma ri lehçey Zazakî di nûştîş berşawî. Se ki vatey verînon ma di vonî: "Her vaş koki xo serû zergû benû" Lehçey mayo wêş Zazakî pêy nûştîş û wendîş avcr şîno. Ma enkêra şîmarî spas kenî û pawey nûştay şîma monenî.

GELÊ BIRARÛ!

hejmar 15

ZAZAKÎ

Her cemat yew zwenî yî estû. Tû inso çîni ki, wexto deykê xwi ra benû yew zwenî yî çîne bû. Yew vatey şari ma estû vûni: Zwenî teyr û tûr, mar û mûr zî dahî estû. Merdim pey zwenî xwi yenû şînasnayîş. Zwenî ma zazakî, zwenî kî şîro û weş. Şîma zî wayrî zwenî xwi viçen !.. Her çadî zazakî qal bikirên... Eger şîma zazakî nêzûni, binûsen!.. Key xwi dî û qicûnî xwi di zazakî xebêr bidî... Eger şîma wazîni zazakî xwi ver birî û weş xebêr bidî, serî zwenî xwi di zaf bhebitên. Her wext zazakî bîwûnen û binûsen!..

Wendê û zunayê zazû !..

Ser zwenî xwi di xebat bikirên kî, şîba wa qicê şîma û garû xerîbî nêvacû kî: Qey heya inkay şîma zwenî xwi ri tawey nêkerdû? Inî yew wezîfe kî zaf pîlû şîma serdî. Qicûnî xwi û şari xwi verd di, xwi şerîmar mekirên !.. Dest hidên pey roc vîrî, ina mesûlîyetê xwi bîyarên ca !.. Eger welaft xwi di şari xwi ra heskîni, gerek şîma zwenî xwi ra zî hesbîkiri !.. KURDISTAN'ûserbest û xwi ser dî, şîma pêy zwenî xwi qîmet veynenî û eşkîni xwi ver birî.

Serokê ERNK Abdullah OÇALAN dibêje:

Berxwedan

Sal 9

Dostanî çî ye?

Rojnameya 16 rojîn

Hejmar 132

81 Tebax 1991

Taybetiyeke Kurdan a ne baş heye. Ev taybetî gelek caran dihêle ku bawerîya mirov neyê. Gelo çî ye? Mirovê Kurd tu qîmetê nade dostaniyê, ji ber ku dema karê xwê diqedîne, wê dostaniyê dixê bin piyên xwe û xwe diavêje hembêza kesekî din. Ez heya dawiyê li dijî wê taybetiyê me... Tîm dibêjim, heya tu dikarî bi dostê xwe re bimeşe. Ne ji bo rojekê û tu rojan an jî ji bo rojên teng. Dibêjin: "Di rojên teng de dost xuya dibin." Na! Di her demê de dostanî gerekê dibê. Me di van salên xwe de wateya dostaniyê jî her kesî re eşkere kiriyê.

Dostanî ne ew e ku tu xwe teslîmî dewletêkê bikî. Ne Sovyet, ne Emerîka û ne jî Europa. Divê tu herî her tistî şerê û nîmetê xwe bigirêzî. Divê tu xwe erzan û bê qîmet neki. Dostên mirovê bê xatir û bê qîmet tune ne. Ji ber ku her kesek dikare bi mirovê erzan bileyize, her kes dikare wî bikirre û bifirose. Ji ber vê em dibêjin, bila tu di her demê de û li her cihî giran û bilind bi. Nîha Kurd dikarin li cihanê dostanî jî xwe re çêbikin, çima? Ji ber ku PKK gelek Kurd bilind û bi rûmet kiriyê. Berê, li cihanê Kurd gelekê erzan bûn, kesî silav li wan nedikir û dostanî bi wan re çenedikir. Digotin, "Kurd ne dost in, tenê dostên xwe ne." Heya derekê ev rast bû. Kurdan gelekî bi dostaniyê levîstin û xwe nîz kirin.

Ne li cihanê û hew; nîha Kurd di nava xwe de jî dostaniyê xurt dikin. Berê, dema ku Kurd dihatin cem hev şerêkî mezin li dijî hev derdixistin, jê hema di vê demê de, Kurd bi dil û can bi hev re dûmêşin. Di nava malbatê de jî, dostanî xurt bûye; law û bav, keç û dayik... kes kesî naxapîne.

Bila tu caran dostanî ne ji bo berjewendiyên (meslehetên) kesanî be. Ez bi xwe jî bo sexsê xwe, gaweke tenê jî navêjim. Divê dostanî li bo dozeke durust were çêkirin. Ne jî bo tistên sexte. Heya bi zarokên xwe re jî, divê bav dostekî durust be. Di malê de, di gund de, di bajêr de... li her derê, girîng e dostanî jî bo berjewendiyên gelemperî were meşandin. Min bi xwe heya nîha dostanî wêla meşandiye, lewma jî ez xurt im. Mirov tu caran bi sextekarî xurt û bilind nabe. Mirov bi xapandî-nê nikare bi dostanî bileyize û bi wan bikene.

WENDOXÊ ERJÊYAYEY

Yew zîwanî di biyayîşê diyalekta (lehçan) nişanî pêtêy (zangîney) û xoriyey ay zîwanî yo. Ma mesela nêbena sebeb û ciyobiyayîşê zîwanê ma yê şêna, ki wayîrê gelek diyalekta û jargona an? Heqê yewî çî yo ki na pêtêy zîwanê ma yê tarîk ser o, spekulasyon ya zî bazir-ganey bîkê. Aye ki no ware di kar kenî û zîrar danî yewêy zîwanê ma, wa bizanî ki yê yew bêbextleya ko miyan di yî. Gelo qayê kê şerî weziyê zîwanê na, weziyê tarîk û halo ki ma eyro tede yî bîaqetnî. Eke hetanî eyro zîwanê ma nêbawo wêra re hewanîş se, yew sebeb zî ayo ki zîwanê ma wayîrê zaf diyalekta û jargona an. Caxo ki kolonyalîstane tîko, dest bi plananê asimilasyonê kerd û waşt zîwanê ma hewenî, raştê pêtêy û qilewêydey zîwanê ma omey. No semed ra zî, plananê jîni serê xo nêgroat û puç bi. Çunkî reyey zîwanê ma zaf xort di bi. Zîwanê ma, wayîrê zaf diyalekta û jargona bi. Gani

yîni nê diyalektî yew bi yew asimilê bikardîni û wêrte re bihewenaynî. No kar zî asan nêbi. Eke pêtêy diyalekta nê ra ra nêbîrî se, beno ki hetanî nêka dişmanê ma resoybi he-destandê xo. Zîwanê ma, biyayîşê mayo zaf erjaye wo. Gani ma wayîrê heme çêde xo nê erjîyayo bîkî. Parsey diyalek-tandê zîwanê ma, gani nêba nîfenfêstê kesan, çaya, ya zî sewbîna çyo. Na mesela ser o yew nîşo cambazey bîko. Heqê rayîrê cambazey padoye wo. Ma... amcaîrandê xo nê weranên di lavy behi zîwanî û diyalekta zî zîwanê xo kerd bi. Ma ku eyro ra pêt zî, na parî ser o vîndîrî. Eşkera ya ki hetanî nêka ware di şînasnasîyê diyalekta an zaf a nêgawo nîşyê. Nêzanyîşê bê-hesab o, tabelê sebebê no apewîmendî û nêzanyîşê pa-bestey halî welatê ma Kurd-îstao ya. Ma bawer kenî, ki heme heway ra halbiyayîşê na mesela pabestey azadbiyayîşê şar û welatê ma wo.

ZAZAKI REWŞEN

REWŞEN

Beri nîha bi çend heftan kitêbokeke tirkî, bi navê, "Zazû Gerçeği" bi ser navê min hat. Nivîskarê kitêbêkê H. Selic e û ew jî Munîkê hatibû şandin. Weşanxaneyek bi navê Dicle-Fırat yayinlari ew weşandiye.

Bi kurebîrî, mebesa nivîskarê nenas yê kitêbêkê e; zaza ne kurd in. Ev daxwaz û armanc ne nû ye. Ji mêj ye ye ku gelek kes, çih, dezgeh û dewlet dî dikin nişan bidin û îspat bikin ku Dimilî ne kurd in. Nê-maze dewleta tirk di vi warî de pir tîqî kiriyê. Wê gelek kitêb û weşan derxistine, dezgeh damezrandîne û listikên ecêb bi dar xistine.

Armanca yê yekê kifş e; kurd jî hev bîkewin, bibin dijimînê hevûdu, şik û guman bi-keve nav wan û ew nikarin pişta xwe rast bikin... Yek jî astengên herî mezin ku rê li rizargî û serfiraziya gelên bîndest digire, tengbûn, eşîrî, mahabûn e. Dewletên serdest (herweha dijimînên welatê Kurdistanê) baş bi yê yekê dizanin û li gor yê yekê listîkên xwe bi dar dixînin. Hîndîsana mezin bû Hindîstan, Pakîstan û Bengladeş. Welatê eraban bû 21 dewlet, Afrika gay bi gay perçe bû, Kurdistan bû 4 perçe. Gelo çîma?

Gava meriv baş bi yê dek û dolaba dijimîn bizanibe, hingê meriv bi xwe jî, rîya xwe, li ber xwe rast dike. Yanê, hingê meriv jî ber-vajiyê dijimîn dixebîne. Li dijî tengbûn, eşîrî û mahabûnê radiweste û alaya yekîti, demokrasî, welêhevî û medenîbûnê hîkîde.

Gotina min ev e; yekîtiya welatî gel, li ser herêjê gelê, kom, herem, komel, terîyet, dîn û zarawayê, esas e. Lê belê, ev yekîti jî divê li ser himên demokrasiyê bilind bibe. ne li ser darê zorê û înkarkîrîne.

Welatê Kurdistanê jî aliyê dîn, gel, kom, lore, zîman û zarawayan rengin e. Tê de mi-silman (tevî her celeb terîyetên xwe), çî-hû, şîle, yezîdî, nastûrî awd... hene. Tê de, ji bîyî kurdî û zarawayên kurdî, gelek zîman û zarawayên din jî ten peyîvîna. Tê de jî mille-ten dig wekî çihî, aşûrsûryan, ermen, (sewan) eret, tirk, farsê gelek kom dijimîn.

Ev hemû dewlemendiyên welatê ne ne. Ev hemû welatê me hin xweştir, şîrîntir, gûtir û rengîntir dikin. Em divê xwe di van dewlemendiyên welatê xwe derkevin, wan biparêzin, qedir û hurmeta wan bigîrin û rêz û rêzartî nişan bidin.

Eger meriv bikaribe bi vi awayî li meselê bînhêre, hingê mesela dimilîyan û zarawayê wan jî zelal dibê. Dimilî bîşekî esasî yê gel û welatê Kurdistanê ne. Zarawayê dimilî jî yek jî ew çar himên esasî yên zîmanê kurdî ye. Ji aliyê ruhi, çandî, rabûn û rûniştinê û ferq di navbera dimilî û kurmanc yan jî so-ranan de tuoc. Û piraniya serhiştandînan kurdan jî aliyê rêberîya dimilîyan hatine pê.

Lê belê, di gel ku rewsa weha û jî qaideyên demokrasiyê weha ne, li gelek cihan, gelek kurmanc û soran, gava qala dimilîyan û zarawayê wan dibê, xwe aciz dikin. Tê bîra min, beri nîha bi çend salan, çaxa bîgar hat, dayin ku kovara edebî ya Enstîtuya Parîsê Hêvî bi xê zarawayên kurdî û kurmancî, so-ranî û dimilî bîweşe, gelek zana û pisporên kurdan xwe aciz kirin û seyîrî, bi devê û nivîskî gelek tîqî gotin. Bîra wan; kovarî-vîra yêne bi di zarawayan derketa. Dimilî zêde bû û ew li ser rîya yekîtiya zîmanê kurdî xeterek bû... Ev bîr û bawerî jî demokra-sî, demokrasî û medenî bûne pir bi dar e.

Yekîtiya zîmanê kurdî de jî qedexekirin û perçiqandina hin zarava yan jî devokên kurdî dimilî nîşyê. Li hervajiyê, ew dê li ser geşban û bikaranîna zarava û devokên kurdî awa bibe.

Gava meriva doza serbestî û azadiya welat, gel, zîman û çanda xwe li hînekên dike, meriv bixwe jî divê amade be ku serbestî û azadiyê di nav xwe de jî bi kar bîne. Yan na, dijimîn dikare wê dîna serbestî û azadiyê bi xwe jî gêtirî bigire.

KURDISTAN PRESS

ŞİMDİ DE ZAZAİSTAN

Kürt başka, Zaza başka

KÜRT başka, Zaza başka. Bugünlerde Kürdistan sözü yerleşti, sıra geldi Zazaistan'a.

İsveç'te yaşayan Zazalar, "Zazaistan" isimli bir yayın organı çıkarmışlar. Manşet, "Zazaistan boşalıyor.."

Arkada bir de harita var. Diyarbakır filan Zazaistan dışında, ama Harput, Çapakçur, Erzincan Zazaistan içinde görülüyor.

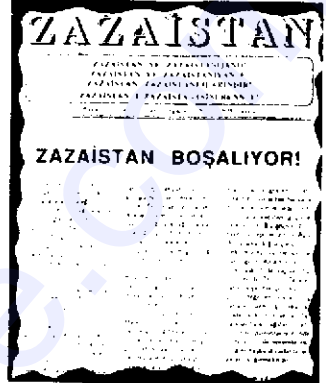
Yazı şöyle diyor:

"Evet, Zazaistan boşalıyor.

Gün geçmiyor ki yoksul bir Zaza ailesi yatağını yorganını

otobus ya da kara trenin bagajına özenle yerleştirip memleketi terk etmesin. Bugün Zazaistan'ı doluştığımızda artık birçok köyü yaşlı ninelerle dedelerin beklemekte olduklarını görünce içi sızıyor insanın. Zazaistan topyekün taşınmış sanki. Adana, Tarsus, Mersin, İzmir ve İstanbul gibi kentlerde artık Zaza mahalleleri oluşmuş durumda ve bu mahalleler günden güne büyümekte."

Kürt sorunu derken şimdi bir de Zaza sorunu çıkıyor anlaşılan.

Cumhuriyet, 25.10.91

Zazalar'la da ilgilenin

Biz, sosyaldemokrat görüş sahibi bir kimse olarak yayınlarmızı her nevi bencül akıttırmadan izlemekteyiz. Bir yayım organı olarak 2000'e Dışişleri Bakanlığına ve Türkiye'de tabulara yerleştirilmediği sürece tartışılmaz. Söz söylemeye birçok konu konuşulabilir, yazılabilir, söylenebilir hale gelmiş ve demokratik bir işleyiş gerektirdiğinden yadsınmaz

bir ortam oluşmuştur. Bu arada, Kürt olusunun hak ve özgürlükleri yönünden gelince aparmada, verilen mücadelelerin ürünlerini verdiği görülmüştür.

Bütün gelişmelere karşın, Zazalar konusundaki sessizliğiniz, bilinen tutumunuzla başdaş bir görüntüye sahip değildir. Zazalar konusunu ilgi ve dikkatinize sunuyorum.

CANER BOYDEMİR /
KÜÇÜKESAT, ANKARA

2000 Değeri, 22.9.1991

BERHEM DERGİSİNİN CELİLE CELİL İLE YAPITIĞI KÜRTÇE BİR RÖPARTAJ !..

B.BARAN: Dersim isyanını yalnız kürt değil, zaza meselesinede bağlıyorlar bu konuda görüşünüz nedir .

C.Celil : Bu mesele yalnız zazalık meselesi değildir, düşman kurtuluş mücadelesi vermekte olan bir halkı parça parça edip, zayıf düşürmek meselesidir.

Bugün kürt meselesi güçlenmiş, gün ışığına çıkmışken onlar zaza meselesini, yezidilerin iç meselelerini ve bölgesel meseleyi ortaya getiriyorlar. Eğer biz kürdistanın dört parçasındaki kürtler el ele verip bunların önünde ,karşı oyun ve hilelerine karşı duramazsak bu bizim zayıflığımızdan olacaktır .Bu biz düşmanımızı iyi tanımıyoruz demektir. Bizim aydınlarımızın bu işe düşman parmağını karışmaması için ve bu meselenin halk arasında taban bulmaması için çok çalışması gerekir .

Zazalar kürt milletinin bir parçasıdır ve bunun böyle kalması gerekir. Zazalar lehçeleriyle, oturuş kalkışlarıyla yüz ve renkleriyle kürt milletinin bir parçasıdırlar ve bunun böyle kalması gerekir . Bizim bu olay karşısında uyanık olmamız gerekir . Kürdistanın parçalarının olduğunu, her parçanın keddine ait bir lehçesi olduğunu ,bir oturuş kalkış tarzı olduğunu bu kendisine ait kıyafetlerinin olduğunu inkar etmememiz gerekir

B.Baran : bu son sorumuz Berhem dergisinini nasıl gördüğünüz hakkındadır.

C.Celil : Berhem dergisininin 8 - 9 sayısı elime geçti ben sizin belgelerinizi gördüm ve böyle bir dergininin olmasına çok sevindim . Benim sizden istediğim; Kürtlüğünüzü güçlendirip bir kürt dergisi olarak görüşlerinizi lokalize (bölgesel) etmemenizdir. Olaya sadece dersim çerçevesinde bakmayınız . Görüş açınızı mümkün olduğu kadar genişletinizdir ben dersimin sizin için ne kadar önemli olduğunu anlıyor

B.Baran: Berhem dergisi bir bölge dergisi değildir . Berhem özellikle kürt halkı, aşiretleri, adetleri, töreleri tarihi etnografyası kısacası; Kürdistanın toplumu ve kültürü üzerinde durmaktadır. Tanrı rahmet eylesin Ciger xuin diyorki: Ayı üzerine söylenmiş otuz üç hikaye vardır , amma hepsi aynı şeyi anlatır. Bizim tüm (Berhem'in) isteğimiz Kürdistan ve kürt halkı'dır..

C.Celil: Ben istiyorumki etnografya yeri gibi halkın oturuş ve kalkışını inceleyip halka iyi gösterin. Kürt mitolojisi üzerinde durun ve halka açıklayın.Örneğin zaza üzerine kızılbaş ziyaretleri, dersim halkı hakkında çok az şey biliyoruz. Onların dedeleri, ziyaretleri, seyitleri gibi çok güzel şeyleri vardır. Bunları öğrenmemiz gerekir...

HEP'liler: 'Anadilimiz Kürtçe'

Miting 23/11/91

ANKARA, ÖZEL

HEP kökenli bazı SHP milletvekillerinin TBMM üyelerine ait albümde yer alacak bilgi formunu doldururken, "bilgi yabancı diller" bölümüne "Türkçe" yazdıkları belirlendi.

Doğu kökenli milletvekillerin yabancı dil olarak Türkçeyi göstermeleri, ANAP ve DYP Grup başkanvekillerinin seri tepkisine neden oldu. DYP Grup Başkanvekili Güneş Müftüoğlu, Türkçeyi yabancı dil olarak görenlerin parlamenterlik görevini derhal bırakmaları gerektiğini söylerken, ANAP Grup Başkanvekili Ülkü Güneş, bu olayı hafiflik olarak algıladığını belirtti.

Bilgi formlarındaki yabancı dil bölümüne İngilizce, Fransızca ve Almanca'nın yanı sıra bazı milletvekillerinin Kürtçe, Zazaca, Farsça, Rumca gibi dilleri yazdıkları da gözlemlendi. DYP Erzurum Milletvekili İsmail Köse'nin bilgi formunda ise doğum tarihinin 25.11.1991 olarak yer alması şaşkınlık yarattı.

Milliyet'in bu konudaki sorularını yanıtlayan HEP kökenli SHP Diyarbakır Milletvekili Sedat Yurttaş ile Sirt Milletvekili Nafiz Güneş, koalisyon hükümetini deklare ettiği demokratikleşme çalışmalarını doğrultusunda, bilgi formlarının da değiştirilmesini istediler.

Anadilinin Kürtçe olduğunu, Türkiye ilkokula başladıktan sonra öğrendiğini öne sürer Yurttaş, "Anadilini seçme hakkına sahip değilim. Anadilim Kürtçedir. Yakularından birtüme halk Kürtçe biliyor. Ancak, yine Türkçeyi çok daha fazla ve çok daha iyi konuşuyorum. Mesela, seri olarak Kürtçe düşünmüyorum ama, Türkçe olarak bunu gayet rahat yapıyorum" dedi.

DYP Grup Başkan vekili Güneş Müftüoğlu, bu milletvekillerini istifaya davet ederken, Milliyet'in sorusunu şöyle yanıtladı:

"Bu işe benim aklım ermedi. Bu arkadaşlar hangi dilde siderser Türkçeye yabancı dil sayıyorlar. Anayasa'nın 3. maddesi gayet açık. Kendilerini Türk vatandaş sayıyorlar mı ki, böyle belirliyorlar? Soruyorum onlara, bir başka dilkenin vatandaşları mı? Acaba karıştırmak. Olmasın gerekten bir şey. Kabili ki, TBMM'ye kadar seçilmiş kişiler. Türkçeyi yabancı dil olarak görüyorlarsa, bu görevi derhal bırakmaları gerekir."

ANAP Grup Başkanvekili Ülkü Güneş de, tepkisini şöyle dile getirdi:

"Çok yanlış bir şey. Türkiye Cumhuriyeti tek dille, milletle bir hükümdür. Türkçe resmi dildir. Türkçeyi ikinci dil yazmaya her fırsatlık olarak alırlar."

BİZ

alevîsiyle, sünnîsiyle
Gümüşhane'den Adıyaman'a
Sivas'tan Bitlis'e

ÜÇ MİLYONLUK
BİR HALKIZ

FATOŞ GÜNEY YILMAZ GÜNEY'İN KİMLİĞİNİ AÇIKLIYOR!

Mehmet Aktan'a Yılmaz Güney'in bilinmeyen yönlerini anlatan Fatoş Güney'in millîyetçilik Türkiye'ye getirmeyi düşünmediğini söyledi.

Yılmaz Güney'in gerçek kimliğiyle ilgili 19 Ekim'in 1991 sayılı Milliyet gazetesinin üçüncü sayfasında Milliyet gazetesinin muhabiri Mehmet Aktan tarafından Fatoş Güney'e bir soru soruldu. Bu yazının bize çekici gelen yönü Yılmaz Güney'in gerçek kimliğiyle ilgili, Fatoş Güney'in verdiği samimi cevapıydı.

Kısaca soru ve cevap şöyleydi:

M. Aktan - Açıkça sormak isterim, Yılmaz Güney kürt asıllı mıydı?

F. Güney - Aslında iyi bir soru, bunu lütfen yazın derim. Yılmaz Güney'in annesi kürt babası zayıdı. "Zazada kürt değil aslında." Kısacası zayıdı, annesi kürt'tü. Ancak şunu özellikle söylemek isterim Yılmaz Güney hiç bir zaman kürt milliyetçisi olmadı..

RAŞTIYE

SORUŞ
1981
AMORJ

Üngö Pıgabestıñ Ragayenda Zaza

RAŞTIYE

SORUŞ
1981
AMORJ

RAŞTIYE

SORUŞ
1981
AMORJ

Pësəraka Zoné / Ziwané u Kulturê Zaza

RAŞTIYE

ZAZA BASININ DAN YENİ BİR SES !

Zaza dilini, kültürünü, tarihini, yazıları ,hikaye-
leri ve şiirleri ile dile getiren yeni bir ses olan
RAŞTIYE 3.sayısıyla aramıza katılmış bulunuyor.

ABONE ADRESİ : RAŞTIYE

C/O Alternative

Auf der Wallhalbinsel 27

24 00 LÜBECK/GERMANY

QEYAM'A MA SERO BENNA

Rêja qeyam aya yena
Qeyama DIMLIYA sero beno
Xebera ma mara çiniya
Xebatı ma marê çiniyo.

Ez veyndana ez DIMLIYA
Ezo vana ezê çiniya
Kamo vano vıniya
Xebatê ma marê çiniyo.

İnsani piya pê nêkenê
DIMILÍ xora âr kenê
Vera mıleta , nêşermayenê
Xebatê ma marı çiniyo.

Şaro şino aşmi ser
Mayê nişenê bıgiri jew her
Tifingı danê ma kenê teber
Xebatê ma marı çiniyo...

2 / 88.. S.. REŞBER.

KULTUR Û HUWIYET

Lejwan Büyükkaya

Zazakî

Hema merdîman sero tesîr û morê kulturde înan esto. Norm û qaidey, urf û edetên ki pey terbiye biyê, yanê kulturo ki ci miyandî pîl biyê, rotaya ê merdîman tayîn keno. Sedemokî merdîm grûbênda etnikî miyandî marda xo ra beno (ellaydeyeno), merdîm do kulturê ci jî bimûso, pey terbiye bibo û na yanê etnîsîtet (qewmîyet) do hîmê kameya (huwîyeta) ê şexsî rono. Çimkî şexsîyet serrandê werdkîyedi formgena, virazyena. Kamey (huwîyet), xozanayena, şûrberdena şexsîyetde xo bixoye. Şûrberdena çîyo ki kesî hetektî qarakerîstîko, xusûsîyo û bineke (eslî) o û ey sero virazyena. Cora jî kulturo ki kes tede girdbeno û virazyeno, vernîdi, heyatde merdîmî di, derxusûstê tewr û gaman, xosilasnayan û fehmkerden, girêdayen û wefadarey da kesî di tesîr û nufûz keno û veradano.

Wexta gi qeçekê jew famîlyada Zazaydi ellaydeyeno, hewna ê seatandê xo yê sifteyînandi kewno kulturde Zazaya miyan, teslîmdê kulturde Zazaya beno. Maya ci hewnena cira, ci warî û terbiye kena, famîlye û eşîra ci pêriko piya fikranê paştîyapêgîrotan (solîdarîtet) û kollektîvîzmî (piyabîyayen, pêtepiştan), dîn, ehlaq, etîk û moralê grûpta xo ya etnikî resnenê ê qeçekî. Nîna tenya bi rayda vaten, teşwîq û îqazana nê labrê bi hestanîkan, dêr û lawîkan, destanan, hîkat û meselan, muzîk, kay û govendandê xo ya jî pey danê zanayen.

Transferê kulturî

Terbiyeyê qeçekan, qandê berdewambîyayen, transferkerdenda kulturî rolêndo merkezî teşkîl keno. Qeçek cemîyetî miyandî sosyâlîze beno. yanê urf û edetanê cemîyetde xo qebûlkeno, ecibneno û xo jewî înanra hesibneno. Qeçekêndo Zaza jî mewzûde ma di sosyâlîzeyê cemîyetde Zazaya beno û beno jew ferdêndê cemîyetde xo. Çîyo ki embazê ci, famîlyaya ci cira pawenê xo mûsneno ê çîyan. Ma vajê famîlyaya, eşîr û merdîmandê ci miyandî do eleqatê ci senîbo, tawrê ci vera şardê xerîbî û dinyayde ci çorşmedi do senîbo, çiçi raşto, çiçi çewto, girêdayena ci bi dîndê ciya, hewnayîşê ci ê karî, ê betaley û hetta fikr û hewnayîşê ci ê siyasî do senîbê, nîna pêrkin di gorê pawîten û waştana kolektîfê xo do biwazo biyaro ca, gorê ey gamî berzo. Bi no babeta hem kulturê bîni û hem jî kulturê Zazaya neslêra (generasyonêra) dewrê (transferê) neslandê bîna beno.

Wenden û nûştên/mekteb (wendexane)

Wexta ki qeçek ame serrandê mektebî, ze prensîp şex-sîyeta ci virazîyaya, temambîya, qe nêbo hîmê ci roneyaya. Mekteb çîyo ki qeçek keyedê xo ra ano îna teyid keno, raveybeno û tamamkeno. Eger hemeçî normal rayşîro qe-çekîra do şexsêno ki huwîyeta xo silasneno û zano kokê ci kotîdiro do bivjîyo.

Labrê qeçeko Zaza wayirê prosesênda wina normal niyo. Çimkî na mutemadîyeta (kontinîwîteteta) wertedê keyî û mektebîdi esta û virazyena wextaki qeçeko Zaza mecbûrbeno ki şîro mektebdê Turkî şikyena. Ci sero kulturna û zîwanêdo xerîb ferzbeno. No mekteb, kultur û zîwanê şarî çimandê qeçekî di keno gird vera azmînî beno, ê keyeydê-qeçekî jî dano erdro qiyetmetra fineno.

Qeçeko ki nê diskrimînasyonî, werdîvîstan û qiyetmetnêvî-nayena kulturdê keyeydê xo hîsbikero, o qeçek do nêşo bibo wayirê huwîyetênda xurt. Herûnda ki mekteb huwîyeta ci xurtkero tew zeif fineno. Çimkî qeçek mecbûrê redkerden-da şexsîyetda xo bixo beno. Tay çiyê ki hîskeno ê ey bixo yê mecbûr beno redbikero û îna hafîzada xo di bidewsno.

Sedemo ki dewleta Tirka û dewletê zalimî ê bîna zincîr danê zîwan û kulturdê şarandê bindesta û mazlûmaro, mektebandê xo di zîwan û kulturê xo yê xerîbî ci sero ferzkenê çiyêndo tesadufî niyo. Ê bol weş zanê no çî virazîyayen û raveşîyayenda huwîyet da qeçekî sero senî tesîrêndo bol xîrab û wîrankar virazeno.

Qeçek destpeykeno xo werdî û bêqiyet bivîno, bi vate-nêna kewno kompleksda werdîyey miyan. Eger bol xîrab şîro raya reaksiyonandê destruktîvî (şahtnayemî) abîyena: Zeydê xo ra nefretkerden yan jî nefretkerdena çiyên ki ê ey bixo yê. Qeçek (tebî vera vera beno xort û pîl) şeno bikewo alîenasyonî (xorê xerîbbîyayen) miyan. Yanê kulturdê xo yê eslî vero xo xerîbvîneneno, xo cîra îzole keno, kewno hîsdê bîqewetey miyan û hemeçî bêmane vîneneno.

Perspektîva kollektîv

Eger merdim bi perspektîvda kollektîvîya bewno nê halî ra, netîce oyo ki cemîyet, paştîyapêgirotên (solîdarîtet) û piyabîyayen (kollektîvîzm) do zeif bikewo. Teka tek ferdî do bibê wayirê hewnayîşêndo çewtî xo sero û Dînyay sero. Qabilîyet û îmkanê girotenda malûmat û zanayenda muna-sîb (adekvat) kemî bo.

Netîce di kesî dest di cemîyetêndo ki ferdandê bê kokî, ningî hewara teşkîl bîyo maneno. Ferdên ki tayn (kemî) îmkanê ci estê bişê şertan û strukturê hakîm ê cemîyetî

bivirnê yan jî heqqanê xo yê demokratîkî mudafaa bikerê. Cibyayen neqildê (tansferdê) kulturî di wertedê neslandê (generasyonandi) virazyena û bi awayêndo ciddî cirê mudaxale beno. Reprodukşiyonê (xonewekerdena) kultur û etnîstetî herimiyena, helak bena şîna.

Micadeleyê Kurdîstanî

Eger merdim nê zilmî vero micadeleyê kulturî xo nêdo-se netîceyê ney şeno rayakero qandê gewşgey û felçbîyayenda kollektîvî (kollektîv apatî) rê. Zemanî miyandî belkî na grûba etnîkî ki kewta nê halî miyan û nê zilmî ra derbeder bîya vînî bibo, îmha bibo û xelqê (şardê) hakîmî miyandî biheleyo (asîmîle bobo).

Gerçî Zazaya zilmî vero micadele dao û êyê danê, labrê çerçewedê reyaynayenda Kurdîstanî di. No micadele bi Zazakiya nê bi zîwanêndo bîna amo dayen û yeno dayen. Koçkerdena vera sûkan, yan macîreya mecbûrî welatandê xerîbandî, eynê babeta fina Zazaya koktê cira, wargedê cira abirnena, dîrîfînena. Bi no babeta jî kultur, huwîyet û zîwanê Zazaya kewno tehlûkedê asîmîlasyonî bin. Nê cayandî jî zek mayê vînenê, micadeleo polîtîk şeno huwîyeta şarêndê bindestî xurtbikero, ek no micadele bi zîwandê ciya bêro dayen.

Ehemmîyetê zîwanî

Zîwan wayirê ca û rolêndo esasî û fewqaladeyo hem taransferkerdenda kulturî di, hem jî qandê huwîyetda ferdî û huwîyetda kollektîvî (muştereki) di. Zîwan hacetêno (enstrumanêno) ku merdim pey Dinyay xo silasneno. Mefhûmênki (konseptênki) zîwanî di estê merdimî rê hîmê kes xo senî hîskeno, çorşmeyê xo ê nezdî û hewna dîrî senî hîskeno û hewneno pira û fehmkeno, ronanê. Zîwan bi vatenêna hemal û neqlkerdoxê, hewardayox û estûna kultur û huwîyeyîyo. Û merdimê ki ê jew zîwanê qîsseukenê îna rê sembolê piyabîyayeno, îştiraq û hemkarîyo. Zîwan wertedê "ma" û "înan" di xetênda qalîn û aşîkar anceno.

Virnayen û newebîyayenê çorşmedinyaydî û neqşê kulturî di, mîsalen raveşîyayena teknolojî, zîwanî di jî virnayenê hasilkena. Raveşîyayena zîwanî îmkandano, rayakeno ki, cemîyet kîştî sosyali ra raveşîro. Tesîrê ney reseno eleqatandê ferdandê jew keyî ra tepêş, heta eleqatandê miyandê însanan hewna pîlan û sewîyeyênda berzîdî, kardê lîteraturîra heta xebatda îlmî û zewmbî rabitayan.

Jew zîwanokî tenya çear dêsandê keyî miyandî bimano, o do bibo zîwanêndo teng ê qîssekerdenî. Zîwanêndo winayîn

şeno wextî miyandi zeîfbikewo û vinîbo şiro. Wexta ki ziwanê zeîfkewt û barîmend, hacetê (enstrumanê) transferkerdenda kulturî wertedê generasyona (neslan) û ê raveyberdenda kultur û cemiyetî vinî beno, kes ê hacetîra mehrûm kewno. Ek ma bewnê qeder û haldê Zazakî ra, lazimo ma gîşt xo ronê na raştey ser: Ziwansînas û oryentalîstê Ewrûpada rojawanî êyê rewmano vanê ki veriê ki no ziwana vinî nêbiyo, hetanî ki berey nêbiyo, wa qeyd û dokumentasyonê ci virazîyo!

Eger winabo, rîzîqo esto ki, Zazay wextî miyandi peyderpey şarandê xoçorşmey miyandi asimîle bibê. No şiyayîş helbet taswîb nêbeno û lazimo hewna berey nêbiyo bêro vinderden. No jî tenya bi rayda ziwana û kulturê Zazaya sero girweynayena mumkûno. Bi no awaya Zazay şenê huwîyeta xo xurtbikerê û wexta êdo bêki bitersê xo entegreyê şarandê bîna bikerê û îna vero tehlûkeyê asimîle biyayenî hewardecyeno.

Komeleyênda Zazaya?

Îşte nê çend fikr û hewnayîşê corînarabi ki ma waşt û teşebbûs kerdki Stockholmdî komeleyênda Zazaya ronim. Na babet xebat û no "model" eynî wextî di cemiyetdê Swêdîyanra jî paştîgeno û cirê tayn îmkanî virazyenê û seferber benê. No jî tebî avantajêndo bol girdo sedemoki ziwana û kulturê ma Tirkîyedi yasaxo.

Çaba û xotewnayena ma no îstîqametdi gerçî munaqaşaya na perser akerd, labrê ma resay o netîceki na pers hewna bol rew erziyaya orte. Rojandê ewroyinandi viraştena komeleyênda kulturî ê Zazaya tenya şaê pêra dûrîvisten û parçekerdena Zazaya biyaro, zewmbi jî dayen û giroten (eleqa) da Zazaya û Kurdandi problemî vejo. Fina ma ra asa ki ek komeleyênda winayin nê şertandi sazbiyayê do ihtîmalen derhal polîtîze bibiyayê. Do bibiyayê bêşanseyyê, bêtalîheyê eger neyra micadlecîyê Zazaya û Kurda o muşterek qandê Kurdîstanîya zerar bîvinayê. Gorê fikirdê mi komeleyênda winayin bol muhîmo ki heme nêbo jî bolaneya Zazayara qebûlbivîno û bi o babeta muhîmo ki paştîya cemiyetdê Kurdan jî biyero.

Zaza û Kurdî di şarê birayê ki kokê cîna jewo. Kîştî sîyasî û tarîxî ra qederê îna piya girêdayeo. Ez mefhûmê Zazaîstanî ze terîmêndo sîyasî nêvînenê. Mi rê no nameyêndo cografîk û xasek ê welatdê Zazayano û manadê mintîqadi, zîwanê ma zengîn keno. Çimkî Zazaîstan kîştî tarîxîra Kurdîstanî miyandi û ze parçeyêndê ci hesab biyo. Zazay bixoyî nasyondê Kurdîstanî miyandi anasîrê (şarê) teşkil kenê.

Ewro rojdi zeki mi muddetêndo bol kilmdi feqet tenya we tenya çerçeweyêndo fikridi hewnayê pira ez lazimeya hereketêndo mustaqil (ciya) û millî ê reyaynayenda Zazaya nêvinêna. Çimkî ez neka rind înaney (qenaat) pey anaki Zazay û Kurdî piya şenê cemiyetêndo demokratik virazê ki tede herkesî rê heme şararê jewsewiyedibiyayenênda temami esta.

Mutabaqatênda (konsensus, ropêkerden) derxusûstê jewsewiyedibiyayena temami (tam eşitlik) helbet şert û mercê ci yo ki Zazay îsyan nêkerê û rayda xo di (rayênda ciyadi) nêşirê. Eger waşten û hedefê ma asimilasyon niyo û entegrasyon, insanê ma yê muxtelif şaranra do bişê jew partiyandê siyasîyandi dexî, helbet herkes gorê îdeolojîdî xo, ca biyerê û bigirweyê. Na noqtadi lazimo vajiyo ki çend muhîmo Zazay heme munasebetandi, xusûsen karo siyasî di, zîwanê xo bigirweynê.

Qandê mumkûnkerdenda entegrasyonî lazimo Zazay huwiyeta xo xurtbikerê. No jî bi rayda zîwan û kulturdê xo sero girweynayîşiya mumkûn beno.

Witya Swêddi çiyîndo bol tebîl yo ki no kar bunyedê Federasyonê Kurdîstanî di viraziyo. Ez weş emîna ki eger Federasyon komîteyê qandê wazîfedê xebatda kultur û zîwandê Zazaya tayinbikero na komiterrê hezar teklîfê rind û xasekî do bêrê.

Berbang 76 (8/97) Zazakî •

ZAZAÏSTAN RA YEW QEZA: HENI

Wextonik omeyin komonisti berdin,
mI vatin mI alaqeder neke, sameduk-
ez komonist nebiya.

Wextonik omeyin yahodi berdin,
mI vatin mI alaqeder neken, sameduk-
ez yawdi nebiya.

Wextonik omeyin katolikan berdin,
mI vatin mI alaqeder neken, sameduk-
ez katolik nebiya.

wextonik ome y mI ber, yew nêmendî BIKI
çik vac!!

Martin Niemöller.

FERMON FERMON

Türk bêbextu

Türk bêbextu

Leyla Leyla

waya Leyla

Türk raşteyi

fun nêkenu

rındey ra

Sırf remenu

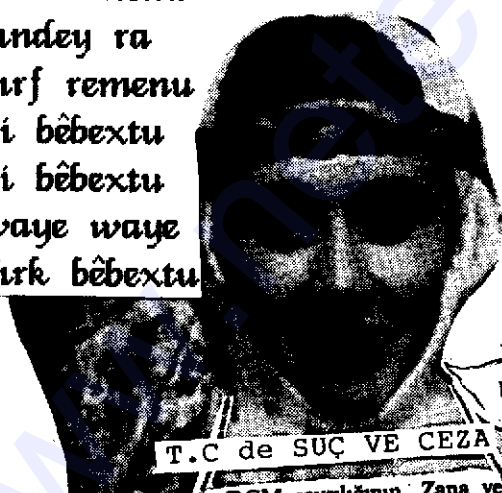
yi bêbextu

yi bêbextu

waye waye

Türk bêbextu

Mihê Elişani

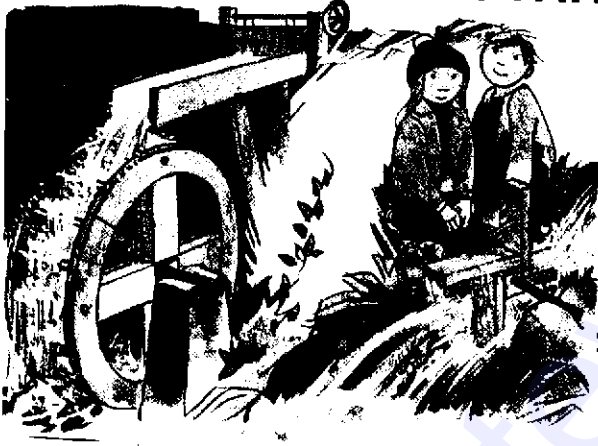
Biz
baskı ve kardeşliği dile getirdik.
Bu bizim gerçeğimiz”

T.C de SUÇ VE CEZA

DGM savcılığının, Zana ve
Dicle hakkındaki soruşturmayı
dayandırdığı TCK'nun 125. mad-
desi şöyle:

“Devlet topraklarının tama-
masını veya bir kısmını yabancı bir
devletin hâkimiyeti altına koy-
maya veya devletin istiklâlini
tenkise veya birliğini bozmaya
veya devletin hâkimiyeti altında
bulunan topraklardan bir kısmı-
nı devlet idaresinden ayırmaya
müstaf bir işi işleyen kimse ölümlü
cezasıyla cezalandırılır.”

'ELİK Ü FATİK

Arêkerdax: Mihê 'Elîsanî

'Elik û Fatiki way û biray ben. Pî yîn est, may yîn çinka. Pî yîn binêk' xort beno, wazeno bizeweco.

'Elik û Fatik şenik î. Pî yîn rind nêşken miqatey yîn bibû. Pî duşunmiş benû, behdi z' qerar xo dono ki bizewecyêw, cenikêk bîyar, hem miqatey 'Elik û Fatik bibû, hemiz' yî r' xizmet bikû.

Pî yîn yînê r' gorey çend roco non virazeno, tedarek yîn vînen û yîn rind şîret ken, von:

-Ez çend roc şima teyna verdeno, şino xo rê geyreno cenî. Şima wurdî z' ver kîyî ra dûrî nêkon heta pî şima şima rê mayki bîyarû, hem miqatey şima bû hemiz' xizmet pî şima bikû.

'Elik û Fatiki rind şîret ken û warzen cilon xoy rindo don xo ra, poxnoton, poliko û zerdo keno wurd kişton heqbey xo, astorey xo sey veyvek xemelnen, heqbey xo erzen ser astora kihêl; lewo non alişkon 'Elik û Fatik ra, xatir wazen û ling erzen ser paştey astora kihêl, xo tiro şidnen, kon rayero.

Şino, şino, şino, epey şino, behd yen ver kîyon dewêki d' astora kihêl zept ken, tira yen war, heqbey xo erzen mil xo ser. Dewîc yen ver a, astor tira gîn, ben xon dew, teslîm xoncî ken û kon mîyon dew. Pîl

dew yen ver a gîn ben kîye. Dewîc dewi z' kon yîn dim a, pêr şin kê axay dew . Axa meymonon xo bi qedir-qîmet qebug ken. Ber yî timo meymono r' akerdew', oday meymono rakerdew'. Pêr şin kê axayid' roşen. Axa xizmetkaron xo ra çay û qehwe wazen. Binêk monen, çay û qehwe yen, behdî qalî, meseley aben. Millet sûr bena meselo di. Dewr yena meymonî, şom, yena millet şona wena. Behdî şomî reyna qalî, meseley dewom ken. Dewrey meymon ya, binêk duşunmîş ben û dest bi mesela ken. Binêk' hewa ra, çep û rast ra qal ken, behd yen ser mesela omeyîş xo, raştey yî cem'etî r' qal ken. Pîl dew axa von:

-Omeyîş to kê mi, ser serî, ser çim. Madem ki to ser doşek mi d' mesela xo 'eşkera kerd, Hûmay (Homay) biqedîno se ezik' bi emir Hûmay û rizay Pêxemberî biqedîno.

Axa keyney xo don yî û yî r' mare keno. Qelin ya z' bol gîn, yî z' qebug ken, dewi d' hîrê roc hîrê şew veyve ronon. Bi dawul û zirna kêf û şewq ra qednen. Behd qednayîş veyvî, pî 'Elik û Fatik, axay û dewico ra xatir wazen, veyvek erzen peyney astor, yî z' weyşen û kon rayer. Epey rayer şin, yen dewey xo, kê xo ver di yen war. Veyveki z' astor ra peye ken, şin kîyey xo, mîyon 'eylo. Kîye d' pî 'Elik û Fatik, mêrîya (damarîva) yîn don yîn şinasnayîş û yîn temî ken, von:

-Ya vac se, şima gerek sey ya bik'. Şima ya biteqnî se bênatay ma z' xerepîn.

'Elik û Fatiki z' qebug ken. Çend aşm vêren, mêrîyey 'Elik û Fatik yîn ra hesûdîna. Pî yîn arey xo ken, şin hêga cit, şon di yen. Betelyaye betelyaye şomey xo wen, kon bin çay, rakon.

'Elik û Fatik roc roc ze'îf benî, xo ekisnenî. Mêrî yîn ra ona hesûdîna ki bê xeberey pî, fenêk duşunmîş bena ow qerar xo z' dona.

Pî ser sibay rew warzen, şin cit, şon d' yen, cenî ra von:

-Citey ma tey menda biqedyew. Behdi z' ezik' berze (bezre) berzo.

Cenî tira vona:

-Citi k' qedyay xeber bid' mi.

Pî 'Elik û Fatiki z' ceney xo ra von:

-Siba heta têştare k' cit qedîna û wextik' siba 'Elik û Fatik mi r' sêpare ard se wa berzey toximiz' xo d' bîyar'

Cenî vona:

-Wa b'.

Ser sibay rew mêrdey cenî warzen, gayo gîn şin. Cenî warzena, xeley berzî vecena, pêri tewa d' qilênena, kena heqbo, uca ronena; sêpare z' virazena, nîzdî têştarî heqbo erzena ser paştey herî, 'Elik û Fatiki z' wenena bênatay heqbo, sêpare z' nona ver, yîn erşawena hêga.

Kîye d' fenon û oyunbazey xo duşunmîş bena.

'Elik û Fatik şin hêga, pî xo het a. Pî yîn yen yîn ver a, ser paştey her ra sêpare gên, 'eri ronon, behdi z' yîn ser paştey her ra ronon, berze z' ronon. Pî, 'Elik û Fatik roşen, sêpare bênatay xo d' ronon wenî. **Behd** sêparî, pî warzen heqbon berzî erzen xo mil, kon mîyon hêgay berze erzen. Ser hêgay ra heta bin hêgay berzey xo erzen, pêri qednen, 'Elik û Fatik wenen herî, gayon xo don xo vera yen kîye.

Wextîkew derg ser ra vîren, mêrik herg roc şin ewnên xeley, xeley **nêzergûnyen**. Xeley dewico pêrin zergûnyen ê yî nêzergûnyen. En durim ra şaş monen, cenî ra persen, von:

-En xeley ma d' halîk esto. ma se biki ki en xeley ma zergûn bibû?

Cenî tira vona:

'Halkî esto, en gurey Hûmay ew, Hûma yew sebeb ra ona ard ma sere.

Mêrde cenî ra von:

-Lazim ma sebeb en gurî bizonî. **nêney** ma **pêr veyşoney** ra bimirî. Cenî, ti vona hal-gurey ena meşela çina w? Mî r' ona yenû ti san-kî bizona.

Cenî vona:

-Ez nêzona, feqet yew zîyar nîzdî dewey ma d' esta, ez ona pey hesyayo ki kê şin dert xo tira von, zîyar sebeb en gurî ke ra vona. Gerek ay çîyo k' zîyar ke ra vona, ke bîyar ca, nêney felaketon felaketo yen ke sere.

Mêrde cenî ra von:

'Ti cay aya zîyar mî r' tehrîf biki, ez siba şêro.

Cenî mêrdî r' tehrîf kena, aya şew ser vîrena, ser sibay şefeq ra cenî warzena ver mêrdî no (nan) kena **boxça**, kîye ra z' vona:

-Ez şino birro ko ra ono.

Ow kona rayer, bi vazdayîş ver mêrdî şina kona qot dar. Binêk monena, vînena mêrde hêdî hêdî nîzdî qot dar benû.

Mêrde duşunmîş ben, cayî k' cenîk yî r' tehrîf kerd omew ver. Astor xo ra peye ben, ver qoti d' çok don 'erd, binêk du'eyo ken, **be'dî** z' sebeb omeyîş xo von. Binêk vînden, ewnên zîyar ra vengîk vecya. Xowf mêrdî gên, tersen û heme cay yî recefên, zaf araş erzen. 'Emir xo d' ona çîk nêdib'. Wurd goşon xo don ser' qot, "zîyar" tira vona:

-Ez zono ti semed çinay omey îta. Çîkewik' to ra vaca, ti gerek bîyar ca. Ti near ca se belawo k' inka omew to sere qe, hima pîley pîlo Hûmay on to sere. Ay çax serey to z' tira şin. Hûma şima ra 'aciz bîw. Semedik' bib' weşi zi çîkewik' ti tira zaf hes ken ti gerek ay çî bik' qir-bo. Heskerdîş to z' Hûmay ra 'eyon û. 'Elik û Fatik ey. Hûmay semed

qirbonî z' von "gerek qul mi nêdecî", gonik' dono.gêno z', gerek **hezni** z' nêronyew. Semed qirbon 'Elik û Fatik, Hûma ona emir ken: Hêgao k' berze zîl nêştû, 'Elik ser ay hêgayi d', Fatik bin ay hêgayi d' qirbon ki. Gerek gûney yîn bires yemno. Ver qirbokerdiş yîni zî gerek cil yîn neweyî b', serey yîn şite b', wêr yîni z' weşi b'. Heta en waşte nêr ca, gerek cayki d' qal nêb'!

Vatey zîyar qedîn, mêrde şaş monen, zon yî nêgêren, leşey yî ser yî d' nêvindena. Warzen pay, lingey xo erzen ser paştey astor kihêl, ver yî don dew. Binêk dûr kon, cenî mîyon qot ra vecêna, bi vazdayiş ver xo dona dew. **Rayer** xo ser binêki z' birro arêdona, heta şina dew mêrde verney ya şiw kîye. Ya k' yena, mêrde tira çik nêpersen. Cenî hema lez lez şom virazena, **meşref** rakena, no ser ronena, 'Elik û Fatik ser noni d' ronîşnena, yîni r' şom dekena, ven dena mêrdey xo, yî von:

-Zerey mi nêşina çik.

Cenî ewnêna fek xo d' bilbilo ken, cenî tira persena, vona:

-Ti eyr şî zîyar, en bela k' omew serey ma sebeb yî çina w? Nika zîyar to ra vat. Heta inka kom şîw ser aya zîyar, se vat se, sey ya vecyaw.

Mêrde, zîyar ra çî eşnawit se cenî ra von û cenî ra persen, von:

-Cenî ma se k'?

Cenî tira vona:

-Mêrde, eger ti sey zîyar nêk' se ez îta nêvindeno û to r' kîye nêkeno.

Ezik şiro kê pî xo, şima ki z' veyşoney ver binîir!

Mêrde ewnên cenî ra, zerey yî bena sîyay. Se kû, dest yî ra çik nîn'. Çîkew bînez' nêzon se bikû. Cenî ra von:

-Ti hema se kena bik'.

Mêrde heme çî cenî rê ver den, tira von:

-Ona biki ki wa 'Elik û Fatik bin d' pey nêhesyey.

Cenî mêrdey xo ra vona:

-Ti mi r' verd', ez heme çî hal keno.

Hema ona serey 'Elik û Fatik şona (şuwena), cilon newe dona **ti-ra**, çîw' weş virazena, dona yîn; berzon kuyo, dendikon vomo, niho ona **tewa** d' qilênena, kena wurd cêbon 'Elik û Fatik, yîn ra vona:

Şêrîn ser bon ma, xo r' kay **kîn**, kê (key) k' mi ven da şima, ay çax **bêrîn** war.

Yîn rind şîret kena, vona:

-Ser bon ma ra **meşîn** cayk.

Mêrî, 'Elik û Fatik kena ser bon, **silimî** z' hewa nona. 'Elik û Fa-

tik bon ser monen. Fatik bineyna pîl a sey 'Elik, kerdey mêrî r' şaş monena.

Berzon xo wen, ewnên ki yew milçik xo ser **sifirnî** d' rona. Bena çivçivey ya. Fatik goş xo rind dona ser, ewnêna milçik ra ki veng vecce-na. 'Elik û Fatik goş xo rind don ser, ewnên milçik vona:

-Çiv çiv çivi, kardo seqênenî, 'Elik û Fatik sere birnenî! Çiv çiv çivi, kardo seqênenî, 'Elik û Fatik sere birnenî!

Çend ray ra milçik pêser pêser vona, wurdî z' rind **fêm ken**. 'Elik, Fatik ra von:

-Ma se k' **wakey**?

Fatik 'Elik ra vona:

-Bira, ma birem!

'Elik von:

-Wa b' **wakey**.

Fatik dest 'Elik gêna, xo pey bon ra erzen war, bi vazdayîş remen. Uca ra dûr kon, ver xo don ko. Şinî, şinî, kîye ra zaf dûrî kon. Rayer dewaro ser şin. 'Elik rayer a zaf teyşo ben, way xo ra von:

-Ez zaf teyşo biyo.

Fatik tira vona:

-**Biraym** binêkna sebir bik', ma xo biresin ênî ser.

Binêk şin, Fatik ewnêna 'Elik çewt **bîw**, ha herindey pay xizalek ra awey **varita k'** arêbîya **quriç** ken. Fatik heta agêrena 'Elik ser, hema nêresaya **de**, ewnêna 'Elik ben xizalek. **Qudim** çokon Fatik şikên, roşena bermena, bermena, hesir çimon ya d' nêmonen. Vona:

-Ez **inka** bê biray xo 'Elik se biko?

Zerey xo d' **Hûmay** ra wazena bib' yew golali k' ser **qorçon** xizalek ti b', hem rayero binaw biray xo hemiz' yî ra bin d' nêabiryew. Teref **Hûmay** ra **waştay** ya yen ca. Fatiki z' bena yew golal, firena, xo ser serey xizalek ra ronena.

Xizalek koyo ra hem çerena herniz' geyrena. Golal firena, hewa ra heme çi vînena. Tehlukeyik bibû, yena xizalek ra vona, şin xo nîmnen. Wextîkew derg û dûr ona romen. Roco ra rocîk zaf **tîpî** bena, xizalek quley mixara ra vecîn teber, golali z' tira vecîna teber ki teber a tofonîkew zaf xidar **est**. Golal daymiş nêbena, xizalek ra vona:

-Ez nêşkeno dcha teber a vindiro, ez ageyreno mixara, ti z', zaf **dûr mek'**, bineyk bigeyr, ageyr bê.

Xizalek von:

-Wa b' **wakey**.

Golal firena yena mixara. Binêk ser ra vîren, ewnêna xizalek bi

çargûm ageyra. Golal firena, yena kuley mixara, vînena seydono (seydvono, seydonçîyo, seydwanan) rêçey xizalek re nîzdî mixara bî. Hîn ne cay remayîş, nê z' cay xo nimitîş monen. Seydon yen ver qul, nîşoni r' xo hazir kenû k' bin (bino) xezalek ra. Teref Hûmay ra uca zo (zon, ziwan) kon fek golal, vona:

-Vindêrîn!

Seydon şaş monen, behdi z' vînen xizalek bi yew xort. 'Elik û Fatik ben sey xoy verî. Seydon yîn ra persen, von:

Şîma çikes î, şîma koca ra omey îta? Xo **bidin** ma şînasnayîş.

Wextîkew derg ser ra vîyerto, şar 'Elik û Fatik xo vîr a kerdi. Kalon û pîro vîşêr yew vîr nêmend. Seydon ra von:

-Ma 'Elik û Fatik ey.

Dewey xo **von**, çîkewik ay wext omew yîn sere von û von:

-May way û biray.

'Elik û Fatik seydon het ra **agêren** dew, çîk sey ver nêvînen, ew-nên heme çî bedelyaw. Merdumik' ko ra dîw, yîn ben kê xo, kê yî di monen*.

*Ez hema şenik biyo (texmînê mi ra 1967 di) may mi ena **fistanik** mi rê vatbî. 1986 di Stockholm di seki mi vîr di mendibî mi nuştî.

ASTOR MEŞİN VERG ZERENC U LU

Rocik yew bergîr benû. Bergîr benû extiyar ow warî yî yî gîn ken teber. Ken teber, bergîr şin ver eynî, şin war, şin acêr. Toy ca şin, yew mêşin ha xo r' çêre na Von:

-Wakey, bê ma xo r' şî Mergey Mîro biçer.

Mêşin warzena kona bergîr dim a. Toy ca şin, ewnên yew lu z' ha uca çikal kena. Lu vona:

-Bira bergîr, ti se ra şin?

Von: -Wakey, wila ez xo r' şina Mergey Mîro. Ma xo r' şin çeren.

Vona: -E zî xo r' yena uca.

Von: -De had ma şî.

Toy ca şin, yew zerenci z' ha uca. Zerenci vona:

-Bira, şima se ra şin?

Von: -Wilay ma xo r' şin Mergey Mîro çeren.

Vona: -Şima mi z' ken way xo?

Von: -De bê ma xo r' şî.

Mêşin û lu yû zerenc û bergîr, çêher heme kon rê şin. Şin, şin, şin, nizdî Mergey Mîro ben, ewnên yew verg ha uca. Verg von:

-Bira şima se ra şin?

Von: -Wilay ma xo r' şin Mergey Mîro d' çeren.

Von: -Mi z' dekîn heval xo. Şima mi z' nêken bira?

Von: -Bê.

Canik Sözlüğü

Don piro şin. Şin, bergîr uca çerenû, lu xo r' şina çikalo-mikalo ona wena, zerenci çerena, mêşin çerena. Çeren, çeren, çeren, pêri ben zexm. Pêr ben zexm. Verg uca pîze fereknen, çik çin. Rocik von:

-Bira!

Bergîr von: -Ha

Von: -Bira, ena lu çikalo ona dekena mîyon în vaşî. Ti ena lu bidi, ez bor, ez biya veyşo.

Von: -Liya ena lu way ma ya, ma senî bori? Ma wayey girewta.

Von: -Bira, bid mi ez xo r' bor.

Von: -De xo r' şo bo.

Şin, kon lu dim a, lu tebşen, kişen, wenû. Wenû, ey çend roc aston-maston ya koçen, reyna ben veyşo. Ben veyşo, von:

-Bira!

Bergîr von: -Ha.

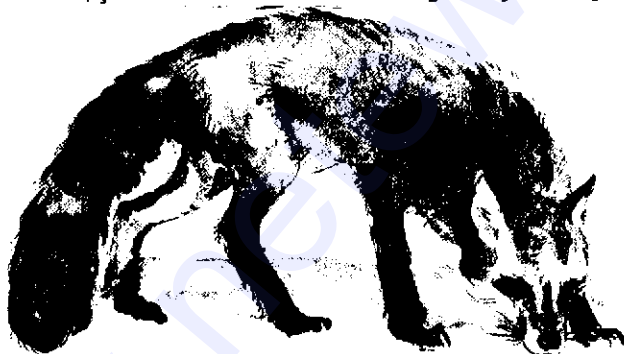
Von: -Ti ena zerenci z' bid mi ez xo r' bor.

Von: -Liya zerenci way ma ya, ez hîn nêdona to!

Bergîr ken nêken ewnên vergî r' înkô nêvînen, von:

-De şo bo.

Zerenc lîs bena, şin zerenci z' wenû. Monen verg û mêşin û bergîr.

Ey verg reyna biyo veyşo, geyren loqmew xişin, von "ez mela bergîr bor". Von:

-Bira!

Bergîr von: -Ha.

Von: -Ma di biray bes î, verd' ez ena way xo z' bo.

Von: -Liya way ma ya. Ma di bira y, yew way ma ya, senî ti wen?

Von: -Wilay ti don, ez wena.

Von: -De xo r' şo bo.

Şin mêşini z' erzen 'erd kişen, wen. Neyse, aston-mostan ya dî-ri roc koçen. Ey verg o. Bergîr von "wilay dewr omeya mi, micit (muheqqeq) en xo verden mi ra." Warzeno, von:

-Bira!

Von: Ha.

Bergîr von: -Bê ma xo r' yemno r' sond bon.

Verg von: -Bê ma yebno r' sond bon.

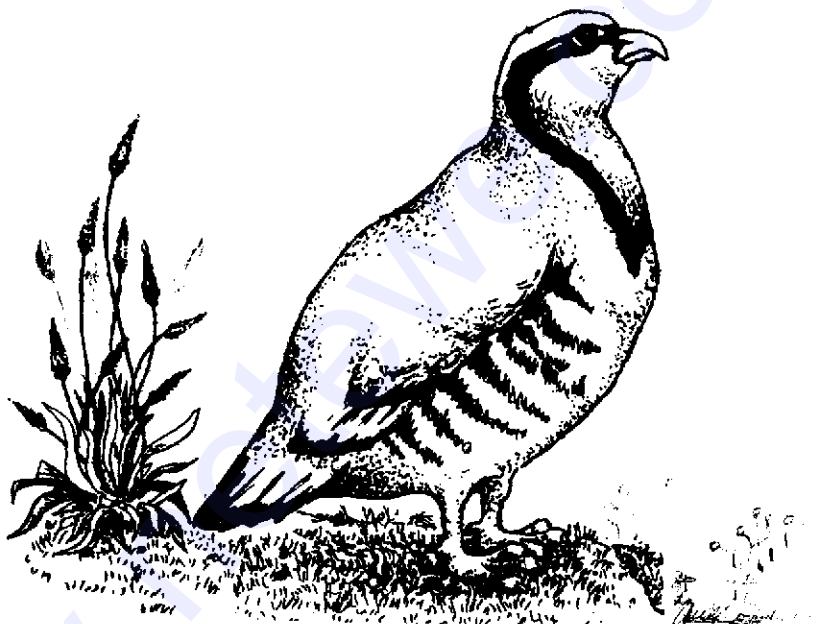
Bergîr vergî ra von: -Bi ser bî to herçî ez to d' bêbextey nêkenû!

Verg iz von: -Bi ser bî to, ti bimrî z' ez goşt to nêwenû!

Von: -Temom.

Uca bergîr to von "de vind ez cerebey yî vec". Bergîr xo erzen 'erd, pencon xo 'er ra çarnen. Verg şin-yen, von:

-Se biyo to biray mi?

Bergîr von: -Se b' mi? Zerey mi tîr dekewta, ez mirena. Bê ez to r' wesî kena.

Von: -Hoo biray mi, Hûmay nêk ti bimrî.

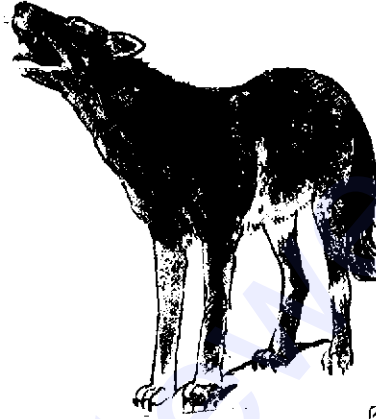
Verg dor-marey yî şin-yen, bermen, von:

-La ki ti bimir, ez goşt to z' nêwena, ez se kena? Vergî binî, bêrî goşt to borî, ez ki vind bewn ti ra. Ez ki xo r' se kî? Ez teqena!

Von: -Ney ney biray m' çik nêben. De hela biney zer-merey mi ferekin, belkî ez bib aso.

Bergîr lingon xo lepênenû, hes-vengî xo nêken.

Ey bîyo ti von qisir bergîr o. Wilay verg dor-marey yî şin-yen, fereknen, boy ken, von "temom". Ewnênû bergîr ruh xo ra vecen, qestî lingon xo derg ken. Verg dor-marey yî şin-yen, von:

BARN LEXIKON

-Ez konca d' piro bî, ez mîyon hakon nermo d' piro bî?

Yû ki en cis von, wilay bergîr ewnên êh hîn ben ti ro, hema çutmo virr don tehtey çarey yî ro, uca paşt ser don 'er o û pey paşkilo ser a geyrenû, von:

-Herew bêbext! To mi ra va se?

Vergi z' uca geber benû*.

arêkerdax: Mihê Elişani

* Na fistoniki heway vatîşê yew cenîya Nihîriji ameya nuştîş (Nihîr yew dewa qezayê Hêni ya û Dewleta Tirkîya namey na dewi bedîlnawo, kerdo Gürbulak. Hêni yew qezayê Diyarbekir o).

MEZARLIğI UNUTMAK

Unutmak mı mezarlığı unutmak mı?
Kim demiş dñnyanın durduğunu?

Devrim yoluna taşları mezarlığın
belki çoğalacak
Ama hiç biri unutulmıyacak.

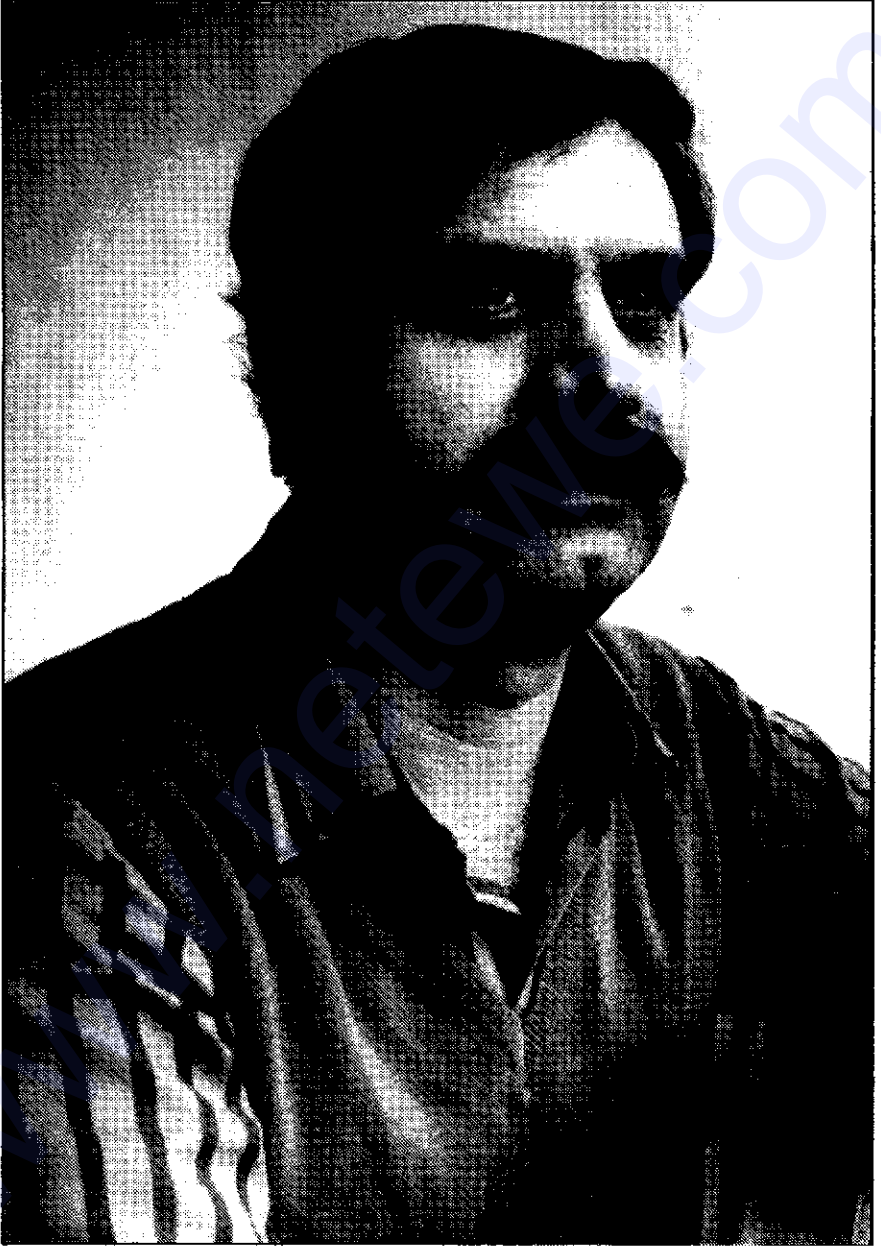
Toprak yığını mı dediniz?
Ama o toprağa bir gñn
can suyu verilecek

Unutmak... Unutmak
Unutmak dediniz ha?
Ama durmadı ki dñnya...

Ebubekir PAMUKÇU

A L F A B E

ZAZAKI	IPA	KÛRDKI	TIRKKI	'EREBKI
a	[a]	a	a	آ
b	[b]	b	b	ب
c	[dʒ] [dz]	c	c	ج
ç	[tʃ] [ts]	ç	ç	چ
d	[d]	d	d	د
e	[ə]	e	e	ه
ê	[e]	ê	-	ئ
f	[f]	f	f	ف
g	[g]	g	g	گ
x	[x] [v]	x	ğ	خ
h	[h]	h	h	ه
î	[î]	-	-	ی
i	[i]	i	i	ی
j	[ʒ]	j	j	ج
k	[k] [c]	k	k	ک
q	[q]	q	-	ق
l	[l] [ʎ]	l	l	ل
m	[m]	m	m	م
n	[n]	n	n	ن
o	[o] [ɔ]	o	o	و
p	[p]	p	p	پ
r	[r] [ʀ]	r	r	ر
s	[s]	s	s	س
ş	[ʃ]	ş	ş	ش
t	[t]	t	t	ت
u	[u]	û	u	و
ü	[ɔ]	u	ü	و
w	[w]	w	v	و
v	[v]	v	-	و
y	[j]	y	y	ی
z	[z]	z	z	ز

EBUBEKİR PAMUKÇU 2. 4. 1946-18.7.1991